

SZATYMAZ

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV
2017

1. BEVEZETÉS

2. SZATYMAZ BEMUTATÁSA *általános településkép, településkarakter*

3. ÖRÖKSÉGÜNK

- Szatymazról megjelenő írások, filmek
- őszibarack
- villák, nyaralók
- tanyavilág
- tanyasi iskolák
- Enyingi szélmalom
- vasúti állomások
- bunkerek
- temetődomb
- feszületek, haranglábak
- Szent Gellért ereklye
- Teplom, Plébánia, Liget
- magán kápolnák
- Dankó Pista nótaszerő, cigányprímás
- emléktáblák, szobrok
- villa belsők
- tárgyi örökség
- zöldfelületek-rétek
- mezőgazdaság
- természeti értékek
- ünnepeink
- mini skanzen
- Helytörténeti írásaink (Pálmai József)

4. ELTÉRŐ KARAKTEREK BEMUTATÁSA

Faluközpont (vegyes, szolgáltató, gazdasági és lakó)

Lakóterület- (belterület)

- központ
- mérnöki osztású lakóterület
- sorházas, ikerházas

Természeti környezet- (külsőterület)

- tanyavilág, villák, zártkertek
- külsőterület-ipari, gazdasági épületek*
- Településképileg meghatározó területek

5. ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ, AJÁNLÁSOK

- Magasság
- Tetőhajlásszög
- Tetőforma
- Telepítés
- Színek
- Kerítések
- Kertek
- Erkélyek, tornácok
- Ajtók, ablakok
- Homlokzatképzésre
- Részletek

6. MAI PÉLDÁK

7. TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA AJÁNLÁSOK, JAVASOLT FEJLESZTÉSEK

- Utcák, terek
- Hirdetések, reklámtáblák épületen
- Hirdetések, reklámtáblák közterületen
- Aktuális fejlesztési elképzelések: kerékpárút, óvoda bővítés, Kurgán látogató központ KNPI
- Javaslatok: Vasútállomás méltó helyreállítása, régiszőkökút helyreállítása, homokbánya hasznosítási lehetősége, új lakóterületre javaslat

Juhász Gyula 1908. aug.22. Aktuális strófák-szezonversikéje

**Haldokol a holt szezon már,
És a nyárnak vége, vége,
Nem esik már eső, és
Emelkedik a közélet.**

**Szatymazról már jönnek, jönnek,
Akkik Velencébe mentek...**

Az ország minden településéhez kidolgozandó településképi arculati kézikönyvek és településképi rendeletek elkészítését a településképi védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény, továbbá a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI.8.) kormányrendelet írja elő.

A kézikönyv, hiánypótló dokumentum, a szemlélet formálására készült, olyan ajánlással, amely szubjektív elemket is tartalmaz. Az alapvető célja az összeállítóknak, hogy a dokumentum társadalmi konszenzuson alapuljon, széleskörű törvényi felhatalmazás alapján készüljön, közérthető formában megközelítve az épített örökségünk alakításának módját Szatymazon. A kézikönyv nem tartalmaz tudományos részletességeket. Életszerű használható dokumentum elkészítése volt a cél, a szakmai szemlélet megőrzése mellett a napi problémákra kívántunk választ adni, jó példák és ajánlások bemutatásával. Az új épületnek a tágabb és szűkebb környezetébe illeszkednie kell, de a meglévő épület és annak az átalakításának is érdekében, hogy megfeleljen részben vagy egészben az előírt műszaki mutatóknak, harmonizáljon a környezetével. Az építés nem magánügy, közügy, egy-egy jó ház megépítése, felújítása, átalakítása mintaként szolgálhat.

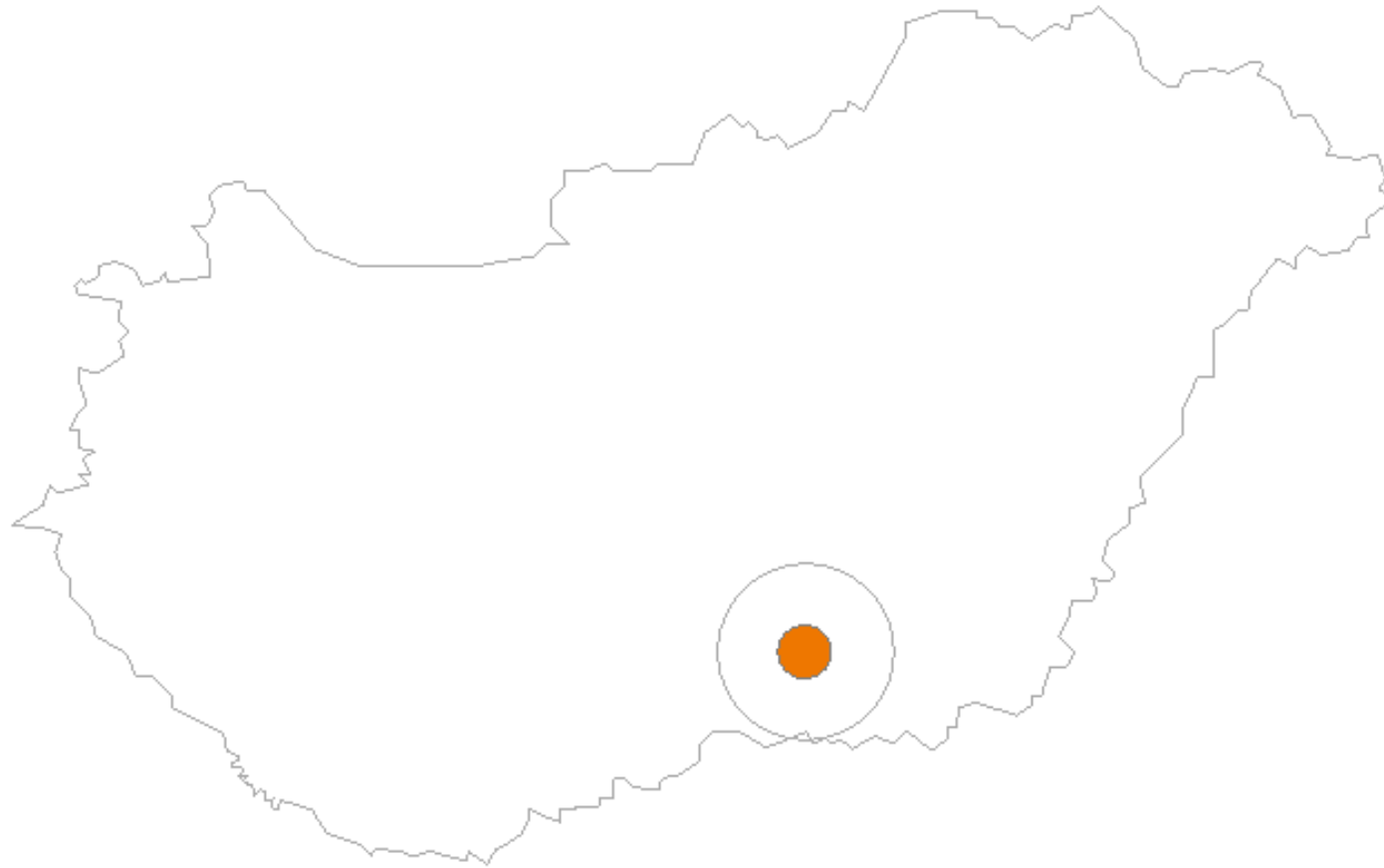
Szemléletformálásra csak a jó példák bemutatása ösztönözhet. Több lakossági fórum, civilszervezetekkel, polgármesterrel, polgármesteri hivatal dolgozóival, lakosokkal egyeztetve született, amihez a partnerségi egyeztetésről szóló rendelet előírásai lehetőséget adtak ennek a célnak az eléréséhez. Az arculatterv valaminek a jellegzetes külső képe, formája. Településképi arculatnak az egész települést átható identitástudatra épül, Szatymaz formálása is az identitás összegzésének figyelembe vételével lehetséges. A nemzeti és közösségi identitás annak ellenére gyengül, hogy rendkívül gazdag természeti és kulturális örökségünk, beleértve többek között a magyar nyelvet, megmaradt néprajzi hagyományainkat, a magyarság szellemi örökségét, régészeti és épített örökségünket is. A társadalomban, a jelentős értékrendi különbségekből fakadóan morális válság figyelhető meg. A hagyományok erősek, de a negatív berögződések is azok. A nemzeti identitás feléledését, megerősödését kívánja segíteni a hungarikum és a többszintű nemzeti értéktár rendszer kiépítése, a Településképi Arculati kézikönyv röviden a TAK is.

Arculat -valaminek a jellegzetes külső képe, formája. Szatymaznak: szatymazi barack, szatymazi homok, szatymazi villák, szatymazi malom, szatymazi repülőtér, szatymazi tanyavilág stb. A kérdőívekre adott válaszban A SZATYMAZI BARACK ÉS HOMOK szerepelt az első helyen. A kézikönyv készítéséhez a terület megismeréséhez közel 1700 db fotó készült, de remélem ennek a többszöröse lesz, vagy nem is kell, hogy fotózza az, aki készíttetést érez, hogy megismerje ezt a gyönyörű falut. Fiatalok induljatok a szemeitek még láthatja, azt, amit meg kell őrizni, szívetek pedig vezessen, hogy ápoljátok és építsétek tovább ezt az örökséget! A múlt megismertetésében, Szatymaz bemutatásában sokat segített a helyi havonta megjelenő *Mi Lapunk* -ban Pálmai József cikkei, valamint a 2002-ben megjelent 748 oldalas *Szatymaz földje és népe* című könyv.

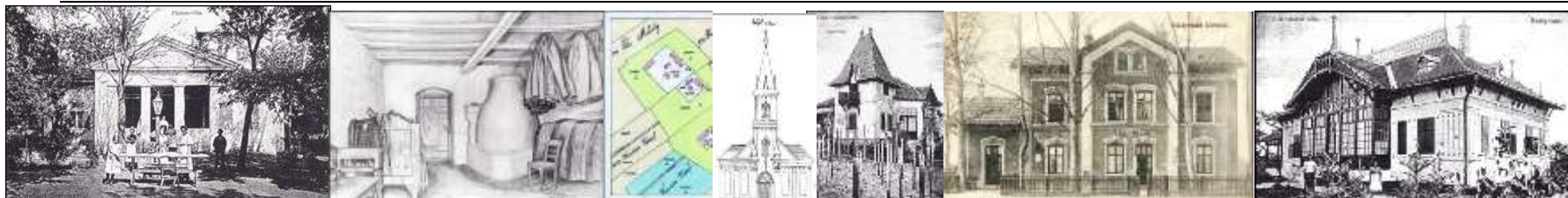
SZATYMAZ BEMUTATÁSA

|5

2

⁶¹ SZATYMAZ BEMUTATÁSA, története, *általános településkép, településkarakter*

Története: A területen rézkor előtti régészeti emlékek is vannak, Kr. e. 3000 évvel korai bronzkor. *Makói-kultúra* Jánosszálláson megtalálható, majd szarmata falvak, nagyobb faépületeket húztak fel Makraszéken Kr. u. II-V. század, majd az avarok 567-900-ig lakták, szilárd házak, ólak, vermek, szláv elemek. Szétverik, majd bolgár fennhatóság alá kerül. Honfoglaló magyarok 895-1000-ig. A tatárjárás előtt 1239 -ben 40 000 kun család Alföldre települ. IV László 1279-es oklevélben kunok újabb letelepítése, magyarokkal együtt élés. Kunok a pusztákon csak legeltethettek, nem lehetett birtokuk és nem építkezhetek, elpusztásodás történik. Szegediek is kérvényezték Mátyás királytól a legeltetési jog megújítását, megkapták, így nem volt érdekük, hogy benépesedjen. 1473-ik évben pestis járvány, szállások népessége csökken, csaknem lakatlanná válnak. Szatymaz területe a XV. század második felében véglegesen Szeged külterületévé vált. 1498-ban Ulászló Szeged szabad királyi város címet adta, kunok és a szegediek közötti viszálynak a török hódítás vetett véget. 1526-ban török Szeged környékét felprédálja. 1543-ban elfoglalják Szegedet. 1570-ben Török adóösszeírás szerint Szatymaz vidéke végképp Szegedhez tartozónak tekinthető. 16-18. század kora újkori magányos települések Szatymaz határában. 1676-ban először jegyezték Szatymaz nevét hivatalos iratban, egy török oklevélben. 1686. okt. 23.-án Szeged felszabadul a török uralom alól. 1788-ban fölállították a postaállomást. 1840-1844-ben Giba Antal térképet készít. 1849 aug. 2.-án Haynau bevonult Szegedre. Szeged külterületén megkezdődik a XVIII. század elején a tanyásodás, amit Szatymazi halom környékén szállásoknak neveztek. XIX. század elején a szőlőtelepítés folytatódik, ami elősegítette a tanyásodást, a Szegedről kitelepültek egyrésze már télen-nyáron kint lakott, ez maga után vonta a népoktatás beindítását. 1853-ban az őszzzéki, 1854-ben még három tanyasi iskola épül meg. Három szárazmalom is volt. A szegedi nagy árvíz után is sokan kiköltöztek, újabb tanyaépületeket húztak fel. Szatymazi kapitányságban 1887-ben 355 tanyai lakóház állt. A szatymazi szőlőhegyekben. megjelenik a szőlőtulajdonos és a munkához értő kapás, aki a kapásházban lakik, valamint a szegény földnélküli napszámosok. 1854-ben Szeged és Félégyháza között megindult a vasúti közlekedés, ami kedvezett a gazdaságnak, megindult a tömegtermelés főleg gyümölcsből, ezért újabb szegedi birtokosok telepedtek le. Megkezdődnek a kúria jellegű, többszobás lakóházak építése, később polgári villa épületek jelentek meg. Szegedi birtokosok kedvelt nyaralóhelye lett, ami meggyorsította a tanyaközpont kiépülését. Megkezdődött a parcellázás, vasút melletti utcahálózat kezdetlegesen kiépült, a vasútállomás közelében merőleges utca alakul ki. Iparosmesterek, kereskedők telepedtek le, a falu lakossága gyarapodott. 1901-ben kápolna épült, majd a kápolna körüli park készült el. A 19. század második felében (1880) orvosi rendelő (pálinkafőzde felé) épül. Az iskolák száma is növekszik, a régieket korszerűsítik, jellemzően egy tanteremhez 1 lakás épült, a kertben fészülettel és általában haranglábbal. 1910-ben 4245 fő élt Szatymazon, zöme külterületen. Önálló települési jelleget mutató tanyás térség valós önállóságra törekszik, amit 1950 január 1-én, mint Szatymaz önálló község megkapott. A 60-as években a TSZ-ek megalakultak, a mezőgazdaság átszerveződött. A rendszerváltozás után kialakult a korábbi kisbirtokos szerkezet. Szétszórva ipari tevékenység is megjelenik. Lakosság létszáma: 2015-ös adat alapján 4949 fő, területe 5372 hektár. Nemzetiségi önkormányzat nincs, a település lakossága 2001-es felmérés alapján magyar nemzetiségűnek vallotta magát. A Pusztaszeri Tájvédelmi Körzethez tartozik az Országos Kéktúra. Alföldi szakasza Sándorfalva-Zsombó vonalon halad át.

A Szeged és Vidéke című újság 1909. aug. 17-i számának címlapján Éljen Szatymaz! címmel vezércikk jelent meg, amiben a következő olvasható: SZATYMAZ! Ez a szó paradicsomot jelent ilyenkor nyáron, a földi gyönyörűség helyét azoknak a fontos szegedieknek, akiknek ott van a kies tanyájuk, fehér házikkal, árnyékos, lombos fákkal, vagy a még szerencsésebbeknél modern kényelmes villa.

SZATYMAZOLNI helyi jelentésű ige, annyit tesz, mint Szatymaz gyönyörűségéért lhanyagolni a szegedi hivatalnokoknak a hivatali teendőket és sietni a szatymazi paradicsomba. Szatymazon volt tanyája Zsótér Andor szegedi földbirtokosnak is, akinél gyakori vendég volt a legenda szerint Mikszáth Kálmán. Híresek voltak a szatymazi fogadásai, amelyeken a korabeli művészvilág és politika képviselői vendégeskedtek napokig (Jókai, Tömörkény).

A szatymazi szőlőkben a kereskedelem, iparban, közhivatalban dolgozó szegediek kúria jellegű három-négy szobás házakat is építettek, ahol a család egész nyáron ott tartózkodott. Volt háza Szatymazon Bába Sándor nyomdaturajdonosnak, László Gyula polgármester helyettesnek, Reizner János könyvtár és múzeum igazgatónak.

Krónikása volt Móricz Pál újságíró a „szatymazol” kifejezés kötődik hozzá. Móra Ferenc is 1908-1912 között két hónapot minden nyáron itt töltött családjával, még halála előtti nyáron is itt volt az Endrényi villában.

Szatymaz neve József Attila A tőkések hasznáról című versében is megjelenik, így írt: élj Párizsban vagy Szatymazon-/mire béredet kikapnád, /itt állsz és ott ül a haszon.”

Tájhasználat: 1783-84 II. József első katonai felmérés É-Ny-i homokhát

1840-44-ig 170-175 tanya volt, 73 szőlőbeli ház, tanyák között 3 db lőjgárgányos szárazmalom, 1 db olajsajtoló. 245-250 tanya 1850 Bécs felszámolná. Tanyasi iskolák épülnek 1853 Őszeszéki, 1854 székalji, győriszéki, neszúrjhegyi. 1810-1866 második katonai felvételezés felmérés lényeges változás az É-D irányban Pest-Szeged Vasútvonal, megépül a Szatymazi állomás szép épülete- Stations- Platz Szatymaz. A térképen közel párhuzamosan a Pest-Szeged postaút is (5-ös út) Szatymaz Pusztá néven szerepel a korábbi Szatymaz szállás helyett. 1881, harmadik katonai felvételezés. Kevés eltérés van a korábbi térképekhez képest. Szabdaltabb, birtok méretek csökkentek. A legelők helyén szőlő-gyümölcs. A jelenlegi településszerkezet kezdetlegesen kialakult a az elsődleges belső úthálózat, megépült a Sándorfalva-Zsombó, Szatymaz -Forráskút összekötő út.

1953 a táj átalakul, a megművelt területek csökkennek. Szőrvány tanyák felszámolódtak. Utak, dűlőutak mentén lendületet vett a tanyásodás (csoportos tanyák) Belvízmentesítés belvízlevezető csatornarendszer épül- a vízjárta területek csökkennek. 1950.január 01 -én Szatymazt önálló község lett. 1960-as években TSZ-ek alakultak, a mezőgazdaság átszerveződött. Mezőker-ben vették át a termést, őszibarackot, paprikát, vasúton szállították külföldre. 1990-as évek a privatizáció évei. A települést átszelő főút mentén a belterületen kereskedelem, külterületen agráripari, mezőgazdasági létesítmények a jellemzők.

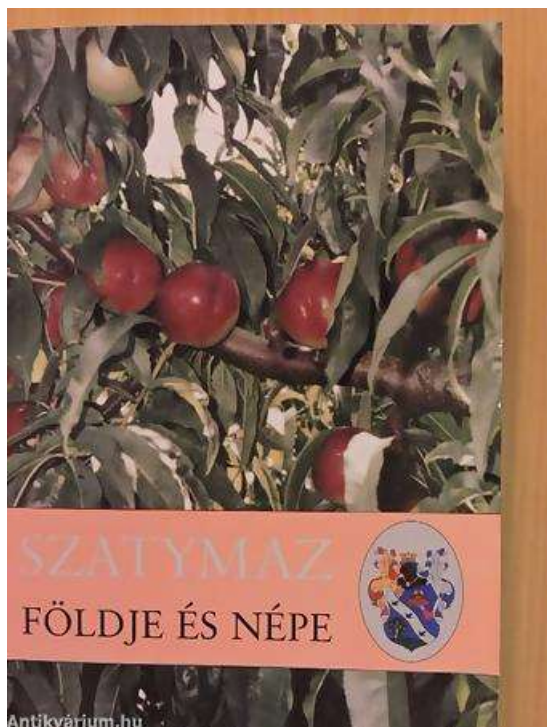
Természeti környezet: Szatymaz földrajzi helyzete különleges, mivel két természeti földrajzi táj határán van, kelet-nyugati részre vágja ketté a települést, a Dorozsmai-Majsai homokhát Bf. 90-85 m, valamint a Dél-Tisza völgy Bf. 79-80m Fehértó és környéke, szikes területe. Szatymaz az Alföld nagytájának, a Duna-Tisza-közi síkvidék középtájának és Dorozsma-Majsai-homokhát és Dél-Tisza-völgy kistájának közös határrészén, Csongrád megye Dél-Nyugati területén fekszik. Különleges helyzetű település természeti, földrajzi szempontból a kettősséget jól mutatja az eltérő talajok és természetes növénytakarójuk. Környezetére a két táj sokszínűsége a jellemző. 5372 ha ebből belterület 176 ha.

Közlekedése megfelelő: Szatymazra vonattal, busszal, autóval autópályán, autóúton gyorsan el lehet jutni, Szegedtől 16 km-re van. A településszerkezet meghatározó út 4525-ös Sándorfalvával és Zombóval összekötő, valamint a legfontosabb az 5-ös Budapest -Szeged út, ami Szatymaz területét átszeli. A vasútvonal is ezzel párhuzamosan szeli át a települést, ez mondható el az M5-ös autópályáról is, aminek a megépítésével az átmenő forgalom az 5-ös útról átterelődött. Az M5 autópályán Szatymaz nevű pihenő van, benzinkúttal 151,5km-nél. Szatymaznak nincs lehajtópályája. Balástyán van, valamint Szeged észak, inne lehet az 5-ös, vagy Forráskúttal összekötő úton megközelíteni Szatymazt.

Belterület útjainak szilárd burkolattal történő kiépítése ez évben fejeződik be. Kerékpár út a belterületen Kossuth Lajos utcában van. Nemrég megnyert pályázatnak köszönhetően ez folytatódik a külterületen lévő temetőig, az 5-ös úttal párhuzamosan a körforgalomtól a temető oldalán. A lakossági felmérés, valamint az Önkormányzat akarata is az, hogy Szegedig kiépüljön a kerékpárút.

Szatymaz Földje és népe kötet, 748 oldalas (monográfia), ami 2002-ben jelent meg

a Mi Lapunk -ban megjelenő helytörténeti cikkek

ÖRÖKSÉGÜNK rész összeállítása az alábbiak alapján:

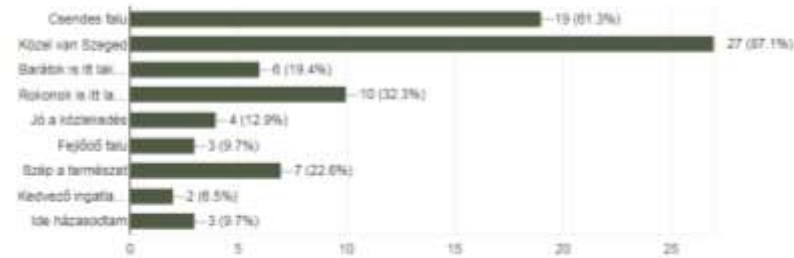
- írott anyag, SZATYMAZ FÖLDJE ÉS NÉPE
- beszélgetések, régi emlékek
- többszöri település bejárás kb. 1700 db fotó készítése
- műemléknek nyilvántartott épülete nincs.
- 125 db régészeti lelőhely van nyilvántartásban
- Szatymaznak teljeskörű helyi védett épülete a Szatymaz Község Képviselőtestületének 6/2014.(V.21.) KT.sz. rendelete alapján 9 db van.
Templom hrsz: 353/3,
- Liget hrsz: 353/5,
- Óvoda Főépület (volt Gazdasági iskola) hrsz: 349,
- Szatymaz II. Iskola hrsz: 700,
- Neszürjhegyi Iskola hrsz: 070/6,
- Vilmaszállási Iskola hrsz: 0229/2,
- Jánosszállási Iskola hrsz: 072/5,
- Plébánia hrsz: 350,
- Enyingi malom hrsz: 0136/9,

Filmek: Dr. Homoki Nagy István filmje a Fehér-tóról (1951) Subán a Gallér 2017 (Szimcsok György szerkesztő, rendező, Horváth Ferenc nyugalmazott múzeum igazgató)

Gasztroangyal 2014 ,2016, Szatymazoló 2002, Tanyagondnoki találkozó Matula Anikó

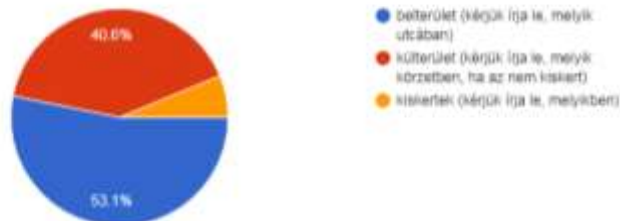
1. Miért szeret Szatymazon élni?

31 responses

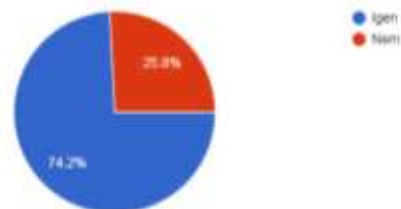
2. Melyik részen lakik Szatymaznak?

32 responses

3. Ön szerint rendezett képet mutat közvetlen lakókörnyezete (elsősorban az épített környezet minősége szempontjából)?

31 responses

pl: őshonos vagy régi helyi növényfajták parkja, (mini génmegőrző park-szerű), ---közösségi kert, -közösségi szabadidős tér, -felhőt játszóter, kültéri "edzőterem" -ökoliget, -Kneip-ösvény, -közösségi sütőgető - falukemence mintára, de olyan, amit bárki használhat, -falupince - ahova lehet helyi termelők helyi versenyt nyert borait, pálinkáit bevenni, ott turistáknak, vagy helyieknek, közösségeknek lehetne árulni, bérelhető hely, -adománybolt, -közösségi sportolási lehetőségek fejlesztése - nem focit, nem stadion, - szabadidős kis sport létesítmény pl konditerem, labdajáték-terem, -elektromos autó töltőhely, -gördeszka/görkor/bmx pálya -tanyatúra-bicikli ill. gyalogos útvonal kiépítése - a kereszt-út-hoz hasonlóan, -free wifi falu belterületén - turistavonóznak, -vasútállomás színvonalának felküzdése a 21 századig (- legalább az elejéig) - egységes, egyedi, bátor, nem unalmas, 21. századi, de a helyi hagyományokból is táplálkozó, jól kitalált arculat - a plakátokon, tájékoztató táblákon, újságban, rendezvényeken, közterületi elemeken stb egységesen alkalmazva - -közösségi rendezvények ösztönzése - pl utcatalálkozók, új beköltözők éves köszöntése, ilyesmi. -Lakosság kérdőíves felmérése életmód, munka, érdeklődés, tervek, lakásviszonyok, közlekedési irányok, stb tekintetében -villanyhálózat földkábélbe vezetését el kell kezdeni fokozatosan -helyi művészek, mesteremberek időszaki kiállításai -elektronikus faluújság -végre be kellene gyűjteni minden szatymazi elektronikus elérhetőségét, hogy gyorsan tájékozódjanak a programokról, előzetes igényfelméréseket lehessen csinálni, stb. - a Wesselényi népfőiskola mintájára Szatymazi Téli Esték keretében helyiek oktatnának helyieket valamely érdekes témákban, vagy elismert tudósok, szakemberek, művészek jöhetnének előadni - közösségi, bérelhető mini gyümölcsfeldolgozó - itt lehetne saját termésből levet préselni, palackozni, - OSCAR-mintára utazás-szervező, telekocsi szolgáltatás szervezés, akár a falu honlapján, v a közösségi házban, etc

7. Szabadidejében milyen tevékenységet művel a legszívesebben?

31 responses

ÖRÖKSÉGÜNK -ŐSZIBARACK

Szatymaz arculatát meghatározó örökségünk az ŐSZIBARACK. Az „ősz” elnevezés megtévesztő, hiszen a fajtától függően nyár közepétől érik. A sima héjú őszibarackot, a nektarint "kopasz barack" néven ismerik. Az ezen a tájon élő emberek szorosan kötődnek az őszibarackhoz.

A magyar nemesítésű őszibarackfajták zöme itt született. (például Szöghi József: 1883 - Szöghi duránci; Tóth Pál: 1929 - Aranycsillag, 1930 - Bársonypír, 1980 - Glória Red; Bódi József és Foki István: 1970 - Szegedi arany). Az évek múltával a fa is változik, 2017-ben is már az alkalmazkodó új fajtákról szedik a barackot. A homoki szőlőkben a XVIII. század végétől ültettek gyümölcsfákat. Szeged környékéről már a korabeli híradások megállapították, hogy gyümölcsben a határ mind mennyiségét tekintve, mind minőségét illetően igen gazdag volt. Cseresznye, kajszibarack és főleg őszibarack díszlett ezen a vidéken. Az 1850-es években Szeged városa faiskolát létesített, ahol a szőlővel megkötött futóhomokra facsemetéket nevelték. Mind a homokmegkötés, mind a facsemete-iskolák alapítása ebben az időben országos mozgalom volt, külön országgyűlési határozatok foglalkoztak ezzel a kérdéskörrel. A gyümölcsfák telepítését az Alföldön kialakult, speciális, kétszintes termesztés is indokolta. Ez azt jelentette, hogy a szőlősorok közé ültetett gyümölcsfákat hozták a maguk termését. A szeged-szatymazi őszibaracktermő táj a kedvező termőhelyi adottságok miatt a XX. században fogalomná vált. A hírnév megalapozásában kiemelkedő szerepe volt Kamenszky Bélának, aki 1927-ben került Szatymazra egy mintaintézménynek szánt, akkor szerveződő gazdasági iskola élére. 1928-tól 1949-ig (1948-ban az általános 8 osztály bevezetésével a gazdasági iskola megszűnt) volt az iskola igazgatója, mely 20 hektáros tanüzemmel is rendelkezett. Kamenszky felismerte, hogy ez a táj és az őszibarack összetartoznak. Tevékenysége nyomán a környék kistermelői is megtanulták az alapvető fogásokat, megismerték a fajtákat, és rájöttek, hogy az őszibarackból virágzó életet lehet teremteni. Az 1960-as években megindult az export. Frankfurtban így reklámozták e vidék termékét: "A mézédese, magyar, szatymazi őszibarack." A szatymazi őszibarack elsősorban frissen fogyasztják. A 2017-es falunap főszereplője a barack volt a korábbi évekhez hasonlóan.

VILLÁK

A szétszórtnak helyezkednek el a településen.

Néhol (pl. a Neszűrjhegyi úton) 2-3 egymáshoz közel: Wagner, Barcsay, Csermák.

Vagy a Pintérközben: Pintér-tanya, Török Kázmér nyaralója, Eisenstadter villa.

Jánosszálláson: Sőreghy Mátyás-villa, tornyos Gál-villa, Fűz Ferenc- villa, Gróf Árpád- nyaralója, Fodor-villa.

1-2 évtizede kezdődött az épületek felújítása. A funkciójuk marad lakó, nem merült még fel, hogy turizmushoz kapcsolják.

TANYAVILÁG A tanyák gazdasági szerepe a szocialista téjeszesítéssel lecsökkent, majd alapvetően átalakult. Egészen 1986-ig a külterületek általános építési tilalom alatt álltak. Sok az elhagyott, romos, előregedő népességű tanya, ami már visszafordítatlannak tűnik és lassan az enyészeté válik, sírjába omlik. Az építési tilalom megszűnt. A kárpótlás után a tanyák kis részének gazdálkodási funkciója visszaállt. Az európai csatlakozás során is egyre többször merül fel a tájkímélő, a természetközeli hagyományos gazdálkodás fontossága, a fenntartható vidékfejlesztés. A tanyás térségben megjelenő új lakosok már nem csak a Szegedről, távolabbi helyekről is jönnek. Új igények, új lakosok, új funkciók (lakó, pihenő, üdülő idegenforgalmi) segíthetnek, sőt hozzájárulhatnak a tanyavilág általános és tudatos modernizációjához.

A tanyagondnokok nagyban segítik az idősek biztonságos ott élhetőségét. A tanya jellemző kialakítása a magasabb részen való telepítés volt. Keretes épület elhelyezkedés: főépület, melléképület, állattartó, goré kukoricatároló. Még az udvar közepén lévő eperfa is sok helyen megtalálható, míg a gémeskutak megszűnőben vannak. A falusi építészeti arányrendszerét, egyszerű logikáját követve, természetes anyagokat használva, ma is karakteres épületeket lehet tervezni.

TANYASI ISKOLÁK (MEGSZÚNTEK)

A tanyasi iskolák egy része 1853-54-ben épült. 1853-ban épült az első Őszeszéki. 11 iskola volt. Jelenleg ebből 4 db a falu tulajdonában van, a többi magántulajdonban és a Vadász társaság tulajdonában. Funkciójuk 2017-ben: Makraszéki iskola lakóépületként; Győriszéki iskola lakóépületként; Simsay Szatymaz I. gondozási, rehabilitációs központként; Őszeszéki iskola lakóépületként; Vilmaszállási iskola lakóépületként; Jánosszállási iskola lakóépületként; Neszűrjhegyi iskolában kisvállalkozók, inkubátorház kapott helyet; Szatymaz II. lakóépületként; Szirtosi iskola a Vadász társaság épülete; Székaljai iskola kutatóközpont irodaépületként, gazdaképző iskolaként működik. Védelem alatt áll: Neszűrjhegyi, Vilmaszállási, Jánosszállási, Szatymaz II. Iskola.

ENYINGI SZÉLMALOM

Helyi teljes körű védetség alatti épületegyüttes. A központtól 1,5 km-re, a Forráskúti út mellett található az Enyingi Szélmalom, szépen helyreállított állapotban (a széllapátok nincsenek meg). A környezete és a lakásként funkcionáló épületek is rendbetett állapotban. Léc kerítéssel körbekerítve. Előtte, a mély fekvésű réten, ami átnyúlik a Vilmaszállási részhez, jelentős az élővilág.

A Dél-alföld egyik legsűrűbb szalakóta népességét és a fokozottan védett kuvikot, kisörgébicset találhatjuk itt. Dr. Homoki Nagy István 1951-ben készült filmjében még forog a szatymazi szélmalom szélkereke.

VASÚTÁLLOMÁSOK

Szatymaz vasútállomását az Osztrák-Magyar Államvasút Társaság építette. Az 1972-es képeslapon, a falu felől fotózva szépen látszik az eredeti téglakeretes architektúrája. Helyette egy méltatlan átalakítással egy kocka épület született meg az 1970-es években.

A Félegyháza-Szeged vasútvonal kiépítése után Szatymazi állomáson át 1854 március 4.-én indult meg a forgalom. A volt Osztrák-Magyar Államvasút Társaság üzemeltette, 1891-ben a MÁV vette át az államosítás után. Óriási volt a vasút hatása a mezőgazdasági termelésre, az állattenyésztésre, gabonatermelésre, szőlő és gyümölcsstermelésre.

A szegedi nagy árvíz (1879) után Szatymaz felkapott hely lett, ezért Szeged- Szatymaz között nyári vonat közlekedett. Villamos vasutat -villamost- is terveztek 1902-ben, de nem valósult meg.

KILÓMÉTERKÖVEK

KATONAI BUNKEREK

Rákosi névvel fémjelzett kommunizmusban létezett hazánkban egy úgynevezett déli védelmi rendszer. Nagy számban épültek katonai bunkerek Jugoszlávia elleni esetleges háborúra készülve. A magyar-jugoszláv határsávban 15 km szélességben erődítményeket építettek 1952 végétől 1953 végéig. Ez a Szatymazon fellelhető bunkerek építésének az ideje is. A Sztálin-Tito ellentétek miatt jugoszláv agressziótól rettegve Rákosiék kidobtak az ablakon hétmilliárd forintot. Az eredmény: ezerötszáz, betonból, fából és téglából összetákolt lövészárk, harciállás, tankcsapda, afféle magyar Maginot-vonal hazánk déli határán. Már építésének kezdetén is elavult volt, és mire befejezték, el is kezdhették bontani. A hazai kommunista hadvezetés egyik csődjének maradványait feltérképezte, és részben fel is tárta a Hadtörténeli Múzeum. A bunkerekből néhány megmaradt, kettő a feketének nevezett területen. A legnagyobb a Jánosszállási iskolától nem messze található. Van olyan, amire építettek, de sokat el is bontottak.

TEMETŐDOMB

A külterületen lévő szatymazi temetődomb, több ezer éve már magaslata a tájnak, valamikori kurgán (bronzkori sírhalom). A helyi értéktárba való felvételére is javaslat van.

Az ősi növényzete a kultúrtörténeti jelentősége mellett védendő.

A kurgán-kultúra a Kárpátoktól, sőt a Tiszától majdnem a Bajkálig terjedő nagyjából a bronzkori óriási művelődési kör volt, sok régészeti kultúrát foglalt magába, amelyre jellemzőek voltak a kurgánok különböző formái.

Korábban a tanyákról nem vitték be a halottat Szegedre, nem is jelezték elhunytát, hanem csak a Szatymazi-halomhoz temették. 1832-ben a hatóság tiltotta a temetkezést a szatymazi Nagyhalomnál, de hiába. A 20. század elején a szatymaziak Szegeden kívül Felsőközpontban Balástyán is temetkeztek, de ez messze volt a szatymazi tanyáktól. A városi temetkezés nagyon költséges volt, de ezen kívül az ősök nyughelye, ha távol a faluközponttól, de fontos, hogy kapcsolatban legyen. A mi halottunk, a mi földünkben nyugodjon.

A mai temetőt 1927-ben szentelték föl. Kijelölték a dízsírhelyeket, a csecsemők, a halva születettek és az öngyilkosok helyét. A temető a községtől távol esik, csak a halottkultusz színhelye. A halottat még a 70-es években is a házban ravatalozták föl, s onnan vitték lovaskocsival a távoli temetőbe. A temető lelökharang akkor szólalt meg, amikor a harangozó megpillantotta a halottas kocsit. Ápolt a sírkert, a hozzátartozók sűrűn látogatják a halottaikat. Megközelítése az 5-ös úti nagy kanyarjából történik közvetlenül. A közeljövőben megkezdődik a kerékpárút megépítése is, így biztonságosabban ki lehet jutni a temetőhöz.

FESZÜLETEK

A magyar szóhasználatban megkülönböztettjük a keresztet és a feszületet: a kereszt a korpusz nélküli forma, a feszület pedig a megfeszített Krisztus testét is tartalmazó kereszt. A sok kereszttypus közül latin kereszt szimbolizálja Jézus keresztrefeszítését.

Alapformája a két egymást metsző egyenes, a hosszabb függőleges szárat körülbelül kétharmad részénél metszi a vízszintes szár. Általában a feszületeken látható az I.N.R.I. rövidítés, amit Iesus Nasareus Rex Iudeorumként értelmeznek.

Szatymazon minden iskolához állítottak keresztet, sajnos nem mindegyik maradt meg. Egyik sorsát például egy író meg is írta, majd filmes feldolgozás is készült. Több keresztet a hívők hálából állítottak.

HARANGOK

Harangok: Az idősek még emlékeznek, hogy a makraszéki, neszűrjhegyi és győriszéki iskolánál állított harangok mindig jeleztek délben. Amikor iskolásként ott tanultak, a déli harangozás után az udvaron imádkoztak. A neszűrjhegyi iskola harangja és keresztje elkerült a pusztaszeri skanzenbe. A győriszéki iskola harangja Balástya területéhez tartozik. A makraszéki iskola harangja most a temető ravatalozójánál szólal meg. A Retekfalvi harang Vecsernyés Gézőjánál van. A Fehértóban hajdan használt Benke-féle harang Bodor Istvánnál van.

SZENT GELLÉRT EREKLYE SZATYMAZON, mi lehet a története?

Szeged-Csanádi Egyházmegye történetéből

1923-ban az Apostoli Szentszék rendelete Magyarországot és Szegedet jelölte ki székhelyül. Szegedet a kultuszminiszterrel Klebelsberg Kunó gróffal együttműködve a Dél-alföld méltó kulturális és egyházi központjává építik ki. Püspöki palotát és szemináriumot építenek, illetve folytatják a szegediek fogadalmából született templom felépítését. 1930-ban Velencéből Szent Gellért ereklyét hoznak a felszentelendő új templom oltárára. Díszes külsőségek között, 1930. október 24-én szentelik fel a Fogadalmi Templomot. 1931-ben a Szentszék székesegyházi rangra emeli. Az Apostoli Szentszék 1952-ben a volt Nagyváradi Egyházmegye magyarországi részét is a csanádi püspök fennhatósága alá helyezte. 1981-ben Szeged neve is belekerül az egyházmegye nevébe. A Szeged-Csanádi Egyházmegye 1993 óta II. János Pál pápa "Hungarorum Gens" címen kiadott Apostoli Konstitúciója alapján Csongrád és Békés megye területét foglalja magába.

Ahogy a szegedi Szent Gellért-ereklye története, úgy Idővel a szatymazi Szent-Gellért ereklye története is kiderül majd. Az idekerülését még homály fedi, de az okirat bizonyítja, hogy valóban Szatymaznak ajándékozták.

Templom, Plébánia, Liget

1901-ben, Tóth Mihály városi főmérnök terve alapján elkészült a kápolna, majd a kápolnától a vasúti sínekig húzódó park, illetve liget létesült a Szatymazon nyaraló és az ide kilátogató szegediek örömeire. A park végében megépült a fürdő, a ma orvosi rendelőnek átalakított vendéglővel, amelynek teraszán hétvégeken szolt a zene. Itt épült 1928-ban a plébánia hivatal és mellette a gazdasági iskola is. A volt fürdő sarkában posta épületet húztak fel 1938-ban. A kápolnát templommá bővítették Tápai Dezső szegedi mérnök tervei szerint, oly módon, hogy vissza kellett bontani részben a kápolnát, addig a szabadban tartották a misét. A templomot 1939.-ben szentelték fel.

Színes üvegablakait a budapesti Zsellér Imre üveg és mozaik készítő művész készítette, aki Róth Miksa műhelyében tanult. A helyiek adományaiból születtek.

Az üvegablakok történetét Pálmai József 2009/10 Mi lapunk számában olvashatjuk.

Magánkápolna a lakóház udvarán, és a Repülőtér területén

Ezen kívül kápolna is van Szatymaz területén. Az egyik egy magánház udvarán, a másik a Repülőtér területén.

A tulajdonos Rácz László kegytárgyakkal rendezte be a kis melléképületet, miután felgyógyult súlyos betegségéből. Egy tanyasi iskola templomi oltára előtt vannak a kegytárgyak, a szentképek, melyeknek egy részét különböző zárándok-helyekről gyűjtött ide.

Gyakran jár Erdélybe főzni Böjte Csaba ferences rendi szerzetes árváihoz, ő maga 2002 óta 130 szakácsversenyről hozott oklevelet, kupát.

DANKÓ PISTA NÓTASZERZŐ, CIGÁNYPRIMÁS

Dankó Pista 1858 június 13.-án született Szeged Fölsőtanyán a mai Szatymaz területén.

Dankó Pista már tizenöt esztendősen, mint primás, saját zenekara élén működik Szatymazon. Itt ismerkedik meg egyebek közt a neves szegedi arcképfestő és szatymazi földbirtokos, Joó Ferenc Ilonka nevű leányával is, akit feleségül vesz. Már 8. hónapos terhes volt, amikor megesküdtek, fiuk pár hónaposan meghal. Dankó Pista 45 évesen, budai lakásában, tüdőbajban meghal. A korszak egyik legnevezetesebb temetése lesz utolsó ünnepe. Ötszáz dalát képviselendő, ötszáz cigányzenész kíséri sírjáig. Egy egész ország szalutál holtában előtte. "Bölcsődben a koldus fiát ringatták. Koporsódban, mint királyt kísérek utolsó utadon." (Gárdonyi)

Jávor Pál főszereplésével, 1941-ben film kelti életre a hegedű szerelmesének alakját, természetesen néhány, a film kedvéért megváltoztatott életrajzi elemmel keverten. Az Artisjus Egyesület a magyar nóta műfaj magas színvonalú művelésének elismerésére 1999-ben Dankó Pista-díjat alapított, sőt, nevét viseli a Szeged és Budapest között közlekedő Intercity vonat is. Rádió adó 2012 -től az ő nevét viseli.

A Dankó-nóta jelentősége túlmutat önmagán, hisz oly korban történik mindez, amelyben a magyarságunk megtartó ereje a tét, vagy ahogy Ady mondja:

Magyar Dankó Pista, áldjon meg az isten,
Akinek a lelke elvágódik innen,
Akit kerget, hajszol sóvár, beteg vágya,
Akinek a lelke magyar földön árva,
Megmenti, megtartja a te magyar lelked,
A te nagy bánatod, a te nagy szerelmed,
A te duhajságod, a te kacagásod...
Visszaadtál nekem egy vesztett világot!

EMLÉKTÁBLÁK, SZOBROK

Egyik legrégebbi emléktábla a Makraszéki iskolán lévő 1896-os dátummal. Három emléktábla található a Művelődésiház oldalán. Kamenszky Béla- az őszibarack meghonosítója a szatymazi tájkörzetben. Dankó Pistának - a cigányprímásnak, valamint Tóth Molnár Ferenc festőművészek.

Emléktábla van a Székalji iskolánál, a Szatymaz I., vagy Simsay iskolánál is.

A szobrok a Ligetben állnak. A Szolcsányi Gyula által készített I. világháborús a legrégebbi szobor. Gémes Katalin szobrászművésznőnek két szobra is van, a II. világháborús „Fájdalmas Anya” és az idén felavatott 56-os emlékmű. Magánterületen Maléter Pál, az 1956-os forradalom miniszterének emlékére is áll egy kis emlékpark.

VILLA BELSŐ BERENDEZÉSE

Az egyik villa tulajdonosa Barcsay Károly (1841–1913) szegedi gyógyszerész nagy gondot fordított arra, hogy a szatymazi mintabirtokán olyan rend legyen, mint a szegedi patikájában. Szatymazi villájába a szegedi árvíz (1879) után lakásának polgári berendezését kimenekítette, bútorai így kaptak új otthont a szatymazi villában. A helyi gazdakör 1895–1905 közötti elnöke. Barcsay Károlynak nagy szerepe volt a gazdakör életében. Nagy határozottsággal vezényelte le ősszel a 17 holdon termelt, több mint egymillió szőlő-vessző begyűjtését és vermelését, majd a megrendelők felé a szállítást. A vesszők eladásán túl jó bevétele volt a szőlő eladásából és a bor forgalmazásából is. Most a szőlőbe telepített gyümölcsfák hasznáról ne is beszéljünk. Pedig olyan cseresznyefái voltak, amit később Wagner Adolf a földdel együtt megvett és tőle az állam lábbon megvásárolt, hogy róla mindenki szabadon szemezghessen. (Ez a mai germersdorfi elüt az eredetitől).

Barcsay Károly, amikor birtokából jelentősebb bevételhez jutott, a városi adófizetők rangsorában a harmadik helyre felkapaszkodott, első dolga volt, hogy egy olyan alapítványt hozzon létre, amivel a jól tanuló szegény diákokat segíti, pedig már ekkor hat gyermekről kellett gondoskodnia. Arról már nem tehet, hogy a pénzt az első világháború elvitte.

Még ott vannak a múlt emlékei a konyhaasztalon: vajon milyen sütemény illatozott, a vasládában milyen rejtély van, a hajópadlón hányszor gurult el a gombolyag? A kosár hányszor izzasztotta meg a gazdát? Kosár, amit még fon a megfáradt 90 éves öreg kéz. A kép a falon az I. világháborús emlékműavatásáról, 1933-ból - még nem sejtve, hogy nem sokára kirobban a II. világháború.

MEGMARADT TÁRGYI ÖRÖKSÉG

ZÖLDFELÜLETEK-RÉTEK, SÖMLYÉKEK

Rétek, vízjárta mocsaras területek, agyag gödrök, hajdani lóusztatók-vályogvető gödrök, Fehér-tóba vezető belvízcsatorna, ezek mind a tájértékhez tartoznak, megőrizendő.

A sömlyék vízenyős mélyedés, mocsaras lapályt jelentő szavunk török eredetű.

MEZŐGAZDASÁG

Gazdálkodás természeti környezetben. Legelőkön megjelenő lovak, Lipicai lovak, szürke marha, tehén, birka: tájképi jelentősége van. Egyedi vaddisznó, szamár, bemutatótelep, őszibarackosok, szőlők, gyümölcsösök pedig színessé teszi a tájat és egy jó turisztikai látvány lehet kerékpártúrához.

TERMÉSZETI ÉRTÉKEINK

A Fehér-tó egy része már 1935-ben védetté vált. A Tisza szabályozása után a területen már nem folyik keresztül a víz. Halgazdaságként van kialakítva, tájformáló hatása miatt átalakult a terület. Sziki madarak helyett a vízi madarak jelentek meg. A Nemzeti Park ezt mutatja be a Sirály tanösvényen. Bemutató háza az 5-ös út mellett van közel a Temetőhöz. (A KNPI a természetvédelmi kezelője a Pusztaszeri tájvédelmi körzetnek is.)

ÜNNEPEINK

A legnagyobb ünnep az augusztus 20.-i búcsú napja. 10 órakor a templomi mise után a Művelődési Ház körül folyik az ünneplés árusokkal, körhintával.

Az utóbbi években a falunap egy új esemény a falu életében, aminek a főszereplője az őszi barack, mellette a judo is megjelenik. Így történt ez 2017-ben is, amikor Nemzetközi Judo-fesztivál zajlott le a falunapon.

Őszi barack-fesztivál és Falunap Szatymaz, 2017. július 7-8.

Július 7.
II. Őszi barack Kupa - Nemzetközi Judo-fesztivál
Bátori Dávid, Zsemberi & Zsemberi

Július 8.
HONEYBEAST
Nem létező táncok tárlata
utcaból a Cocktail Barri-ól
csendes programok a „Nyár alatt”

Kóstolj bele te is Szatymazba!
Postás Józsi
civil falu

BMW
Külföldi
és minden
ami barack

REPÜLŐNAP
2016. SZEPTEMBER 4., VASÁRNAP 10⁰⁰ - 17⁰⁰
HELYSZÍN: NYÍREGYHÁZA, REPÜLŐTÉR

► SÉTAREPÜLÉS
► VERES ZOLTÁN MŰREPÜLŐ bemutatója
► EJTŐERNYŐS UGRÁS ► KÖTELEKREPÜLÉS
► HELIKOPTERBEMUTATÓ
► PEAT JR & FERNANDO FT. SHEELA koncertje

KÍSÉRŐPROGRAMOK: MAKETTKIÁLLÍTÁS,
MODELLREPÜLŐ-KIÁLLÍTÁS, SÉTAREPÜLÉS, UGRÁLOVÁR,
REPÜLÉSTÖRTÉNETI KIÁLLÍTÁS

A rendezvény támogatói:
NYÍREGYHÁZA VÁROS, NYÍREGYHÁZA VÁROS KÖZSÉGI ÖNKORMÁNYZATA, NYÍREGYHÁZA VÁROS KÖZSÉGI ÖNKORMÁNYZATA, NYÍREGYHÁZA VÁROS KÖZSÉGI ÖNKORMÁNYZATA, NYÍREGYHÁZA VÁROS KÖZSÉGI ÖNKORMÁNYZATA

VIII. SZATYMAZI HAGYOMÁNYŐRZŐ TALÁLKOZÓ
2015. november 21.

„Az, hogy a magyar néptáncok ma is éljenek, annak köszönhető, hogy vannak, akik a néptáncok őrzésére és átadására vállalkoztak.”
(Kovács Zoltán)

15.00
A találkozó megnyitása

15.30
Egy csekkeny való
hagyományainkból:
néptánc, népzene, népművészet
különböző lejegyzések
népviseletének bemutatásával

18.00
Vacsora, tánc

Előadó:
Akárcs Néptánc - Madszari
Asztalos Néptánc - Szatymaz
Barackvágó Néptánc - Szatymaz
Borosyán Néptánc - Borsány
Keltetői Néptánc -
„Suhancok” - néptánc
Csömötes Csilla Egyesület
Keményi Viktor - néptánc

Szeretettel hívunk és várunk
minden fellépőt és érdeklődőt!

A rendezvény támogatói:
Emberi Erőforrások Minisztériuma
Szatymaz Községi Önkormányzata
Közművelődési Egyesület
Dankó Pieta Faluház

A rendezvény helye: Dankó Pieta Faluház, Szatymaz, Dósa Gy. u. 42.

TANYASI TÍZPRÓBA
2017. MÁJ. 13.
SZATYMAZ, BÉRETFÜSZT

MINI SKANZEN

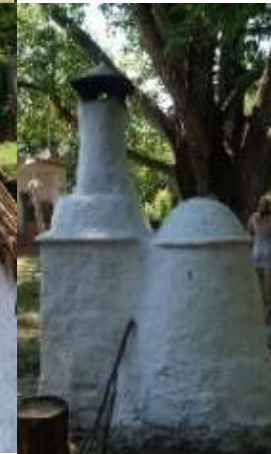
A Művelődési Ház hátsó részében a hangulatos mini skanzen világában falunapkor szól a gitár.

A kemencében sült a jó falat.

A nagyfa alatt hintáznak a gyerekek.

Ezt a régi világot a falu szülöttje Gémes Katalin szobrászművész álmolta újra.

Jó háttere lehet egy leendő tájháznak.

Helytörténet

Először írtak róla

A helytörténeti rovatunkban a helyi eseményekről, személyekről, és a helyi kultúráról olvashatunk. A rovatban szereplő cikkek a helyi közösség életéről szólnak, és a helyi kultúra megőrzésére hívják fel a figyelmet.

Először írtak róla

A helytörténeti rovatunkban a helyi eseményekről, személyekről, és a helyi kultúráról olvashatunk. A rovatban szereplő cikkek a helyi közösség életéről szólnak, és a helyi kultúra megőrzésére hívják fel a figyelmet.

Helytörténet

Először írtak róla

A helytörténeti rovatunkban a helyi eseményekről, személyekről, és a helyi kultúráról olvashatunk. A rovatban szereplő cikkek a helyi közösség életéről szólnak, és a helyi kultúra megőrzésére hívják fel a figyelmet.

Először írtak róla

A helytörténeti rovatunkban a helyi eseményekről, személyekről, és a helyi kultúráról olvashatunk. A rovatban szereplő cikkek a helyi közösség életéről szólnak, és a helyi kultúra megőrzésére hívják fel a figyelmet.

Helytörténet

Először írtak róla

A helytörténeti rovatunkban a helyi eseményekről, személyekről, és a helyi kultúráról olvashatunk. A rovatban szereplő cikkek a helyi közösség életéről szólnak, és a helyi kultúra megőrzésére hívják fel a figyelmet.

Először írtak róla

A helytörténeti rovatunkban a helyi eseményekről, személyekről, és a helyi kultúráról olvashatunk. A rovatban szereplő cikkek a helyi közösség életéről szólnak, és a helyi kultúra megőrzésére hívják fel a figyelmet.

Helytörténet

Először írtak róla

A helytörténeti rovatunkban a helyi eseményekről, személyekről, és a helyi kultúráról olvashatunk. A rovatban szereplő cikkek a helyi közösség életéről szólnak, és a helyi kultúra megőrzésére hívják fel a figyelmet.

Először írtak róla

A helytörténeti rovatunkban a helyi eseményekről, személyekről, és a helyi kultúráról olvashatunk. A rovatban szereplő cikkek a helyi közösség életéről szólnak, és a helyi kultúra megőrzésére hívják fel a figyelmet.

Helytörténet

Először írtak róla

A helytörténeti rovatunkban a helyi eseményekről, személyekről, és a helyi kultúráról olvashatunk. A rovatban szereplő cikkek a helyi közösség életéről szólnak, és a helyi kultúra megőrzésére hívják fel a figyelmet.

Először írtak róla

A helytörténeti rovatunkban a helyi eseményekről, személyekről, és a helyi kultúráról olvashatunk. A rovatban szereplő cikkek a helyi közösség életéről szólnak, és a helyi kultúra megőrzésére hívják fel a figyelmet.

Helytörténet

Először írtak róla

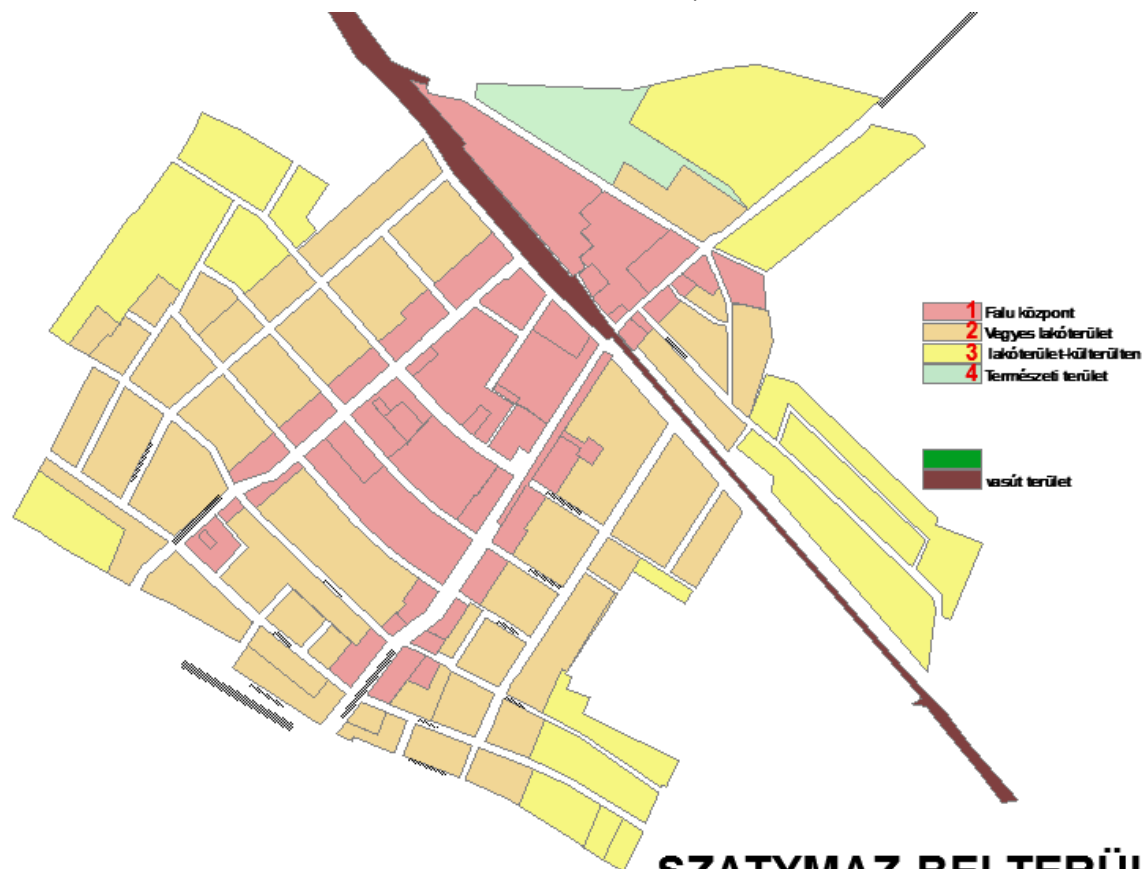
A helytörténeti rovatunkban a helyi eseményekről, személyekről, és a helyi kultúráról olvashatunk. A rovatban szereplő cikkek a helyi közösség életéről szólnak, és a helyi kultúra megőrzésére hívják fel a figyelmet.

Először írtak róla

A helytörténeti rovatunkban a helyi eseményekről, személyekről, és a helyi kultúráról olvashatunk. A rovatban szereplő cikkek a helyi közösség életéről szólnak, és a helyi kultúra megőrzésére hívják fel a figyelmet.

Helytörténeti cikkek

Pálmái József írásai a helyi Mi Lapunk újságban. Már 210 db cikk jelent meg, amit azért tudunk ilyen pontosan, mert felesége Incike minden megjelent cikket bibliografált. Előkészületben az írások könyvbe rendezése. A falu népe nagyon várja, hogy mit tár eléjük az újabb íásaiban. A havonta megjelenő és minden házhoz kerékpáros újsághordók által eljuttatott a Mi Lapunk újságban megtalálhatják.

SZATYMAZ-BELTERÜLET 2017. 07.
ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK, BELTERÜLET

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK BEMUTATÁSA BELTERÜLETEN

1. Falu központ

belterület

2. Vegyes lakóterület

különböző időszakban
épült épületek (vegyes:
régi villa, oldalhatáron
álló, nyeregtetős,
sátortetős, sorház,
ikerház)

vegyes régi villa,
oldalhatáron álló, sorház,
ikerház

3. Átalakuló lakó

külterület, beépített
zártkerti és beépítettlen
terület

4. Természeti környezet

különböző időszakban
épült épületek vegyesen

tanyák, villák, zárt
kertek

gazdasági területek

1. FALUKÖZPONT BEMUTATÁSA

Két párhuzamos utca, Kossuth Lajos és Ady Endre utca közötti terület. Vegyesen itt helyezkednek el a közigazgatási, szolgáltató, művelődési épületek nagy része.

A Kossuth Lajos utca ez egyben a Sándorfalva Zsombó összekötő út is. Hosszan szétszórva találhatók az út mentén a közintézmények vegyesen lakóépületekkel, melyek különböző időben épültek. A foci pályától, templomtól indulva a sorompós vasúti átjárón át Jókai utcáig. Az Ady Endre utca a Vasútállomástól indul, az iskola, Báló-kocsmá, egészségház, zöldséges, virágos, cukrászda, szolgáltatóház, Művelődési ház, üzletház, víztorony. Busz közlekedés mindkét utcában van.

2. LAKÓ TERÜLET bemutatása

A mérnöki osztású területen főleg telekhatáron álló a jellemző beépítési mód, sátoztetős, nyeregtetős, változatos utcaképpel.

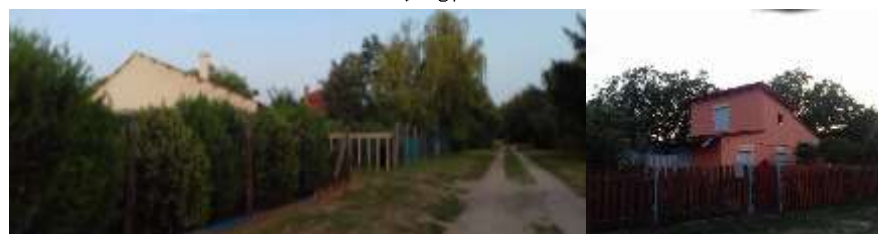

3. ÁTALAKULÓ LAKÓTERÜLET BEMUTATÁSA

Beépítetlen terület-új tervezett telekosztás, a Rózsa utca végén, valamint a Sportpálya és csatorna közötti terület.

ÁTALAKULÓ LAKÓTERÜLET A meglévő beépített terület zártkerti épületekkel Jánosszállási részen, valamint a Neszűrjhegyi út mentén található.

4. Természeti környezet bemutatása

Tájvédelmi körzetet, Tájvédelmi övezetet, Természeti területet, Natura 2000 terület találunk.

Ezekon a területeken a *Természetvédelem, Épületek, építmények tájba illesztése, védett természeti területen MSZ 20376-1 és-2 szabvány érvényes.*

A területen szétszórtnak vannak a tanyák, vegyesen villa épületekkel, gazdasági épületekkel, zártkertekkel (Vilmaszálláson, Jánosszálláson nagyobb összefüggő területet érint). Állapotuk hasonló, mint a villaépületeknek. Építőanyaguk a tanyáknak főleg vályog. Tetőfedésük cserép vagy esetleg még nád vagy szalma.

A hétvégi házas terület, lakás céljára is alkalmas üdülőterületté válhat. Előkertek változó méretűek, ezért lazább beépítésnek látszik.

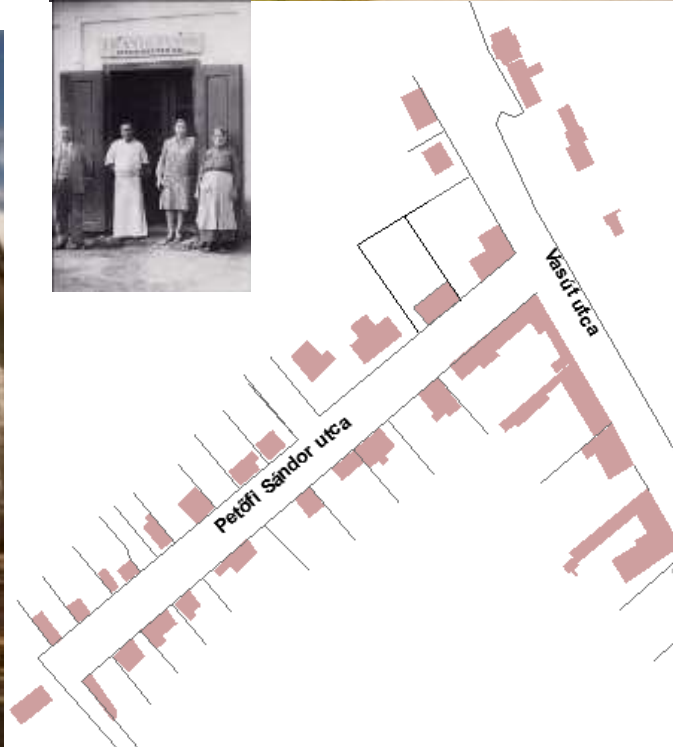
Ipari épületek szétszórva találhatóak, ezek nagy része új építésű, vagy átalakított. Egyetlen régi az Enyingi szélmalom maradt meg, ami helyi védett, de funkcióját nem tudja ellátni.

TELEPÜLÉSKÉPILEG MEGHATÁROZÓ TERÜLET 1. Település első utcája: Vasút és Petőfi utca-első üzletek

Az első épületek a vasútállomás előtti Vasút utcában és a rá merőleges Petőfi Sándor utcában épültek polgári házak mintájára. Szép példája a sarok, volt Báló kocsmma, valamint a megmaradt most élelmiszer és trafik üzletrész. Ebben a sorban volt a mozi, a vendéglő, cukrászda, amit lebontottak és helyére egy új nagyobb vendéglátóhelyet építettek. A megmaradt egységet területi védettségként kellene kezelni. Ajánlott a homlozatok felújítása, eternit elemek elbontása.

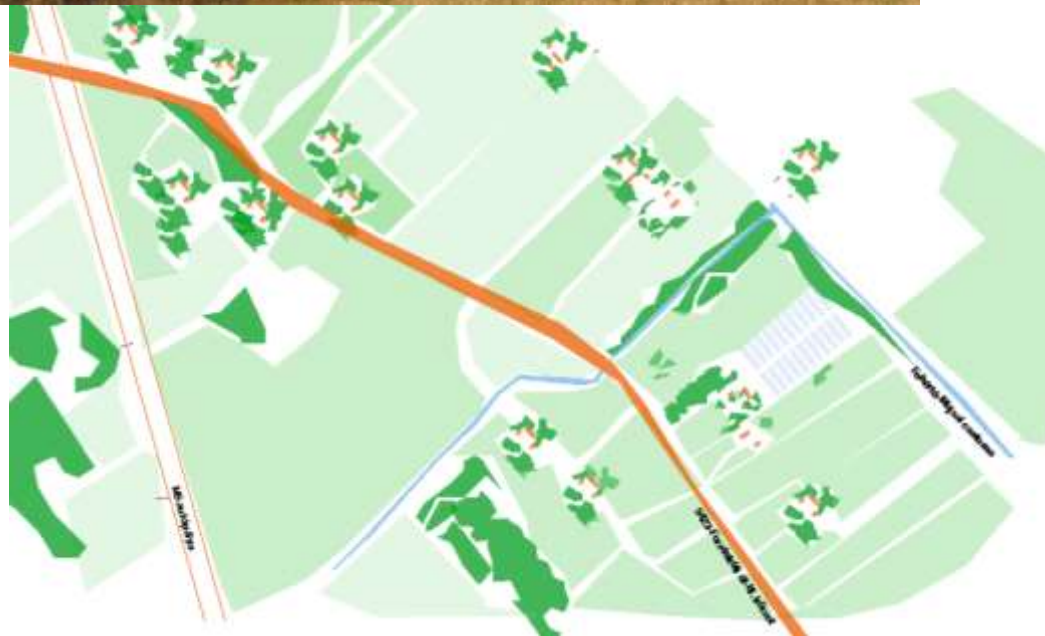
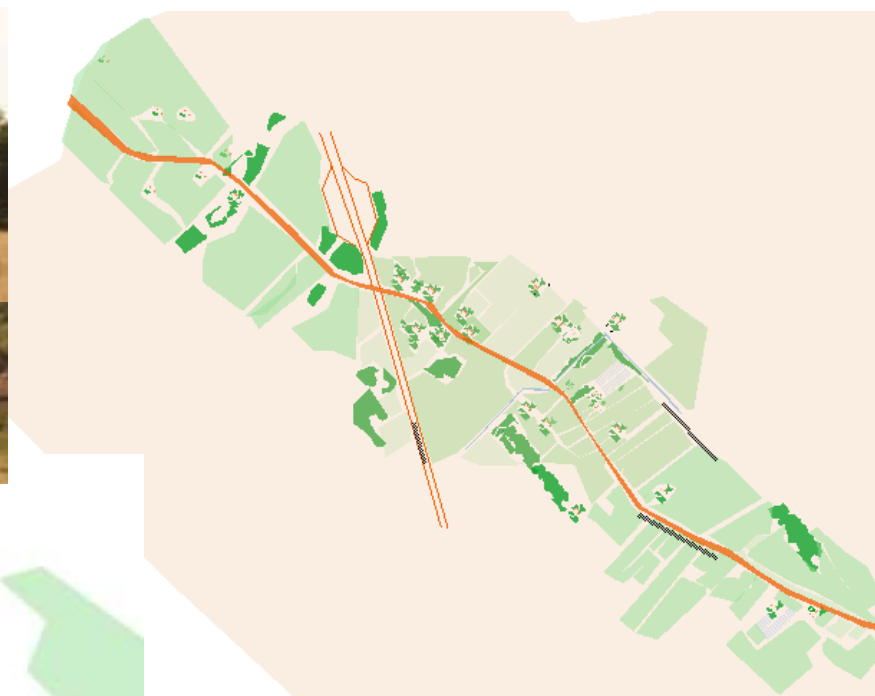

3. Forráskúti út menti tanyák

A külterület tanyavilága a természethez illeszkedik, a természet alakította a tanyákat: mindig a környezetétől magasabb helyre építettek. A főépülettel és melléképülettel egy U alakú, zárt udvart hoztak létre. A kerítés mellett akácfa sorakozott, védelmet adott a szél ellen. Virágja adta a méznek valót, a kályhának a fűtőanyagot, a épületekhez a épületfát, a kerítésnek az alapanyagot.

RÉGI VILLÁK FELÚJÍTÁSA**FELÚJÍTÁSI JAVASLATOK:**

1. Megismerni a háznak a történetét, írásos anyagból, valamint a szomszédok elmondásából, feljegyezni mindent.
2. Részletes felmérési rajzokat, fotókat készíteni állagvizsgálattal.
3. Munkamenet átgondolása.
4. Az eredeti ablakosztást rekonstruálni a homlokzat a ház arca, ablaka pedig a szeme.
5. Nem alkalmazni műanyag nyílászárókat.
6. Részleteket helyreállítani, tagozatokat, burkolatokat.
7. A környezetével is foglalkozni kell, pl. téglajárda helyreállítása
8. Ne alkalmazzunk redőnyt! Külső zsalu, vagy zsalutábla, vagy belső sötétítő beépítése javasolt.
9. Fotók alapján a kert rekonstrukciója, kerti építményekkel, kerítéssel együtt.
10. Eternit, műanyag építési anyagok lecserélése

Számba kellene venni a villákat, számuk megközelítheti a 100 -120 darabot. A lakatlan villák tulajdonosaival a kapcsolatot felvenni, hogy mi a szándéka a tulajdonában lévő épülettel. Esetleg közösen több tulajdonos összefogva villabörzét tartana ebben az önkormányzat is szerepet vállalhatna.

RÉGI VILLÁK-felújítása

Szétszórtnan, minden területen található villa épület

Homlokzat magasság: kialakult

Tetőhajlásszög :30-45 fok kialakult, anyaga: égetett cserép

Tetőforma: nyereg és egyszerű csapott tető

Telepítés: igazodva a környezethez

Színek: visszafogott világos pastellszínek, fehér árnyalatai, ablakok körüli keretek más színt kaphatnak

1.Már felújított villák, állandó karbantartással: ezt a kedvező állapotot meg kell őrizni. Táblával jelölni az eredeti építőt nevét és építés az idejét, valamint a felújítás évét és a felújítást végző nevét.

2. Felújításra váró villák. Fontos a szakszerű felújítás, helyes ablakok, ajtók, színek megválasztása.

3. Romos villák: a kedvezőtlen állapotot meg kell szüntetni. Számba lehetne venni és helyi védetté nyilvánítani majd táblával ellátni. Számuk megközelítheti a 100 -at.

RÉGI VILLÁK FELÚJÍTÁSA

Régi villák megmentése, helyre állítása az egyik legfontosabb feladat lenne, amit a tulajdonosok ösztönzésével, esetleg villabörze megszervezésével olyan tulajdonos megtalálása, aki vállalja az eredeti állapot visszaállítását. Megoldás lehet helyi védettséget adni a villáknak, a tulajdonosoknak pályázattal felmérési terv biztosítása, hasznosítási ötlettel (turizmus, kis vállalkozásoknak bemutatóház, fiataloknak átmeneti szállás, családi óvoda, bölcsőde, nagy vállalatoknak vendégház). A felújított villákat táblával jelölni: *Szatymazi villa*.

Jól látható egy-egy utca időbeli építkezése: a vasút melletti Vasút utca és az onnan nyíló első utca a Petőfi utca tekinthető a vasút megépítése utáni első településközpontnak. Itt sorakoztak a kis üzletek, (hentes, fűszeres, kocsmá stb.) szolgáltató műhelyek (szabó, fodrász). Homlokzati felújításuk javasolt.

• **FALUKÖZPONT, ZÁRTSORÚ BEÉPÍTÉS**

- Településképileg meghatározott területen a meglévő épületeknél a magasságokat, homlokzati kialakításokat kell tartani és igazodni hozzá.
- *Homlokzat magasság: min. 3m, közintézmény max. 7m*
- *Tetőhajlásszög 30-45 fok*
- *Tetőforma: nyereg és egyszerű csapott tető*
- *Tetőanyaga: cserép, terakotta színekkel*
- *Telepítés: igazodva a környezethez*
- *Színek: visszafogott világos paszellszínek, fehér árnyalatai*
- *zöld, kék szín nem alkalmazható*
- *Egyedi elbírálással a cégérek reklámok elhelyezése megengedett.*

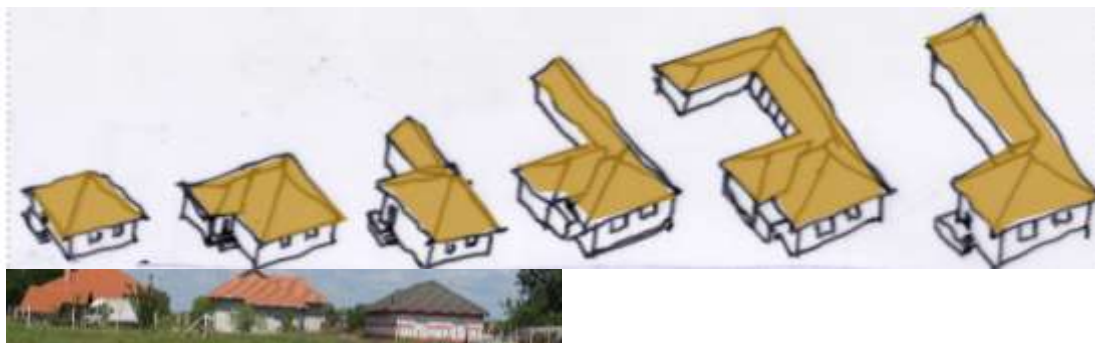

Az 1940-es évek végén épült házak asszimmetrikus nyeregtetős jellemzően tégláról készültek. Egységes utcaképet mutatott, mára két-három épület maradt ezekből a Kossuth utcában. Hosszirányú bővítéssel hátsó részben volt a nyári konyha a búbos kemencével. Javasolt a felújításuk, bővítés esetén, ha a teleszélesség megengedi keresztirányú bővítés pl. terasz elhelyezése is lehetséges. Hosszirányú bővítés esetén padlástér is beépíthető, a tetőgerincek magassági különbsége nem lehet több 80 cm-nél.

• **FALUKÖZPONT, OLDALHATÁRON ÁLLÓ FÖLDSZINTES ÉPÜLETEK**

- Homlokzatmagasság: min. 3 m, max. 3,5m
- Tetőhajlásszög 30-45 fok
- Tetőforma: nyereg és egyszerű
- csapott tető
- Tetőanyaga: cserép, terakotta színekkel
- Telepítés: igazodva a környezethez
- Színek: visszafogott világos paszellszínek, fehér árnyalatai
- zöld, kék szín nem alkalmazható
- homlokzat anyaga: vakolt, tégláról, vakolt-tégla.

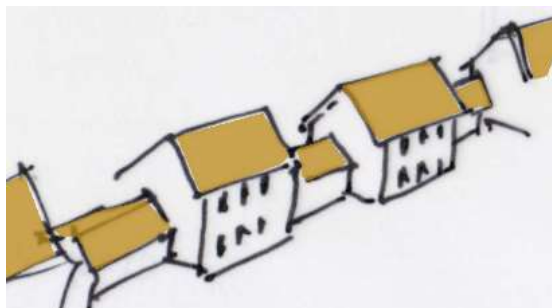
- **FALUKÖZPONT, OLDALHATÁRON ÁLLÓ SÁTORTETŐS KOCKAHÁZAK (KÁDÁRKOCKA)**

- Homlokzatmagasság: min. 3m, max. 3,5m
- Tetőhajlásszög 30-45 fok
- Tetőforma: egyszerű csapott tető
- Tetőanyaga: cserép, terakotta színekre, szürke
- Telepítés: igazodva a környezethez
- Színek: visszafogott világos pasztellszínek,
- zöld, kék szín nem alkalmazhatók, esetleg az eredeti mintázat visszaállítása

Építészeti útmutatóA 70-es évek kockaházai absztrakt vakolatdíszei a városiasodás, urbanizáció szándékát, igényét, minnél városiasabbnak látszani a 70-es években. „olyan legyen, mint a szomszédomé, csak kicsit magasabb!” A parasztházak hasonló módon születtek. A pallér nagyjából ugyanazokat az utasításokat kapta a tulajdonostól, s éppen ezért alakultak ki az egységes településképek. Belterület, faluközpontban és a lakóterületen is nagyrészt sátoertetős épületek vannak, némelyik utca egységes képet alkot az egyidőben épült épületek azonos tömegével. Kialakulása a 60-70-es években. Milyen jelentős számú ezért bővebben nézzük meg, miként lehet javítani a faluképet. Általában oldalhatáron álló ház padlószintjét egy méterrel megemelték, a lábazati falak közötti feltöltésbe így elfért az alapozásból kiemelt föld, az építési törmelék. Nem kellett tehát gondoskodni ezek elszállításáról. A négyzetes alaprajz (9x9 10x10m) a legkevesebb külső lehülő falfelületet igényli, így téglát lehetett némileg megspórolni. Az alacsony hajlású sátoertető kevesebb és rövidebb, így olcsóbb faanyagot igényelt, a palával fedett felület is kisebb, mint a régi nyeregtetőknél, ráadásul oromfalakra sincs szükség. Ezek az előnyök sajnos jelentős hátrányokat okoztak a lakás használata szempontjából. Az épületek nagyrésze például teljesen elkülönül a hátsó kertetől, hozzá csak a bejáraton keresztül, az esetenként ott kialakított magas teraszrésszel kapcsolódik. Idővel hátrafelé, oldalra bővítették gazdasági résznek. A konyha, étkező, nappali, amelyeknek pedig természetes az igénye a teraszos kertkapcsolatra, nem kapcsolódik. Jelentős gondot okoz a nagy szintkülönbség is. A négyzetes alaprajzi kialakítás miatt általánossá váltak a belső, hosszú folyosóról nyíló helyiségek. Ez a folyosó helypazarló, semmi másra nem használható, a lakást mintegy kettévágja. A sátoertető alatt alig használható tér alakult ki, tetőtér beépítése minimálisan lehet. Szép példák vannak a sátoertetősök felújítására, ésszerű hozzáépítéssel esetleg kis műhelyet, irodát alakítottak ki, ezek padlószintje már a terepszinttel megegyező. Ennél a háztípusnál, ha megérett a felújításra, semmiképp sem célszerű a rosszul használható belső terek változatlanul hagyni megtartása. Menet: Épület felmérés, igények felmérése, anyagiak felmérése. Milyen lehetőség van: Belső átalakítás, Nyílászárók cseréje, Tetőtéri rész beépítése, hozzáépítés.

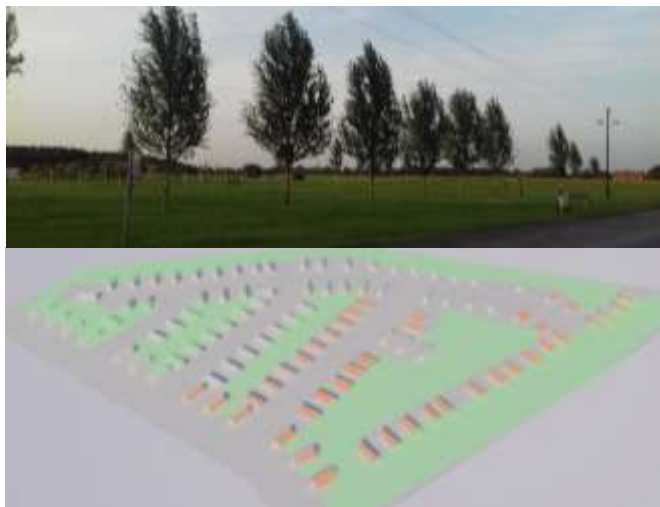
A Kossuth utca, 80-as 90-es években a sorházak, ikerházak, láncházak, kisvárosias jelleg kétszintes kialakítással. Asszimmetrikusan kialakított széles előkertekkel. A fásítás szükséges mindkét oldalon.

- **FALUKÖZPONT SOR -ÉS IKERHÁZAK**
- Homlokzatmagasság: max. 7m szomszéd kialakulttal megegyező
- Tetőhajlásszög 30-45 fok
- Tetőforma: nyereg és egyszerű
- csapott tető
- Tetőanyaga: cserép, terakotta színekkel
- Telepítés: igazodva a környezethez
- Színek: visszafogott világos pasztellszínek, fehér árnyalatai
- zöld, kék szín nem alkalmazható
- homlokzat anyaga: vakolt, tégl, vakolt-tégla kombináció, fabetét

- **FALUKÖZPONT KÖZÉPÜLETEK**
- Homlokzatmagasság: max. 7m szomszéd kialakulttal megegyező
- Tetőhajlásszög 30-45 fok
- Tetőforma: nyereg és egyszerű
- csapott tető
- Tetőanyaga: cserép, terakotta színekkel,
- Telepítés: igazodva a környezethez
- Színek: visszafogott világos pasztellszínek, fehér árnyalatai
- zöld, kék szín nem alkalmazható
- homlokzat anyaga: vakolt, tégl, vakolt-tégla kombináció, fabetét

Hosszútávon a kijelölt lakóterületre

(Sportpálya és csatorna közötti terület)

javaslat:

A variáció hagyományos egyedi építési hely kijelölésével, egyedi építkezés.

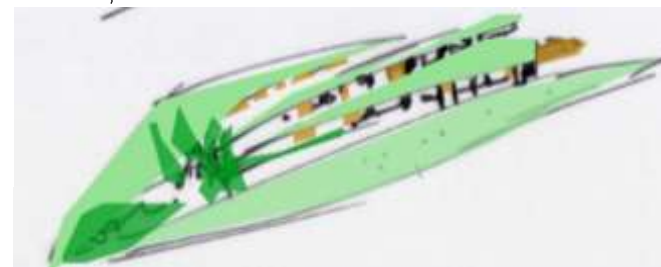
Hosszútávon a kijelölt lakóterületre

javaslat (Sportpálya és csatorna közötti terület) **B variáció:** a termálhő hasznosításával és a klímaváltozás figyelembevételével egységesen olyan lakóterület kialakítása, ahol a helyi régi időkre visszamenő földház modern formába öntésével formálhatnánk a házakat, a tájba besimulóbb lenne, településkapuként ikonikus formában jelenne meg. Talán piacképesebb, eladhatóbb lehetne a terület. A termálvizet a lakások fűtésére lehetne hasznosítani. Egyben a termálvíz ott léte lehetőséget adna egy kis uszoda megépítésére is, a sportterület közelsége is indokolná ezt.

• ÁTALAKULÓ LAKÓ, TERVEZETT TELEKOSZTÁSÚ TERÜLET

- Homlokzatmagasság: min. 3m max. 4,5m
- Tetőhajlásszög 30-45 fok
- Tetőforma: nyereg és egyszerű
- csapott tető, egyedi elbírálással telepszerűen zölatető
- Tetőanyaga: cserép, terakotta színekkel
- Telepítés: igazodva a környezethez
- Színek: visszafogott világos pasztellszínek,
- zöld, kék szín nem alkalmazható
- homlokzat anyaga: vakolt, téglá, vakolt-tégla. kombináció, fabetétes

• ÁTALAKULÓ LAKÓ, MEGLÉVŐ BEÉPÍTETTSÉGGEL

- Homlokzatmagasság: min. 3m, max. 4,5m
- vagy a szomszéd kialakulttal megegyező, (illeszkedés)
- Tetőhajlásszög 30-45 fok
- Tetőforma: nyereg és egyszerű
- csapott tető, Tetőanyaga: cserép, terakotta színekkel
- Telepítés: igazodva a környezethez
- Színek: visszafogott világos pasztellszínek,
- zöld, kék szín nem alkalmazható
- homlokzat anyaga: vakolt, téglá, vakolt-tégla. kombináció, fabetétes
- Telepítésnél a meglévő változó méretű előkertek figyelembevételével

Kötelező területi építészeti követelményként:

- a beépítés telepítési módjára: szabadon álló, építéshely kiválasztásánál lehetőség kerülni kell a régészeti területeket.
- a beépítés szintszámra: tanyaföldszintes, ha gazdasági épület a funkciója szerint egyedi elbírálással megállapított szintszám, max 12m.
- az épületek legmagasabb pontjára: 6 m, ha gazdasági épület a funkciója szerint egyedi elbírálással
- kerítés kialakítására: vadháló, faoszlopokkal, áttört, sövény.
- kerti építmények, műtárgyak létesítésére vonatkozóan: gazdasági épületek állattartásra alkalmas, illetve gabonátárolásra, egyedi minősített biológiai szennyvíztisztító vagy zárt szennyvíztisztító.

Megengedő vagy tiltó egyedi építészeti követelményként:

- építmény anyagára: természetes anyagok, tégl, fa, cserép, nád, szalma, vályog, földház (tájba illesztve) Gazdasági épület teteje kék, zöld színű nem lehet. Az oldalfalak: fehér- szürke színű legyen, egyéb színek csak 10 %-ban használható.
 - az épület tömegformálására: egyszerű, arányos, tájbaillő tömegformálás magastető, de egyedi elbírálással zöldtető is lehet, magastető 30-45 fok.
 - az épület homlokzati kialakításra: vakolt
 - zöldfelületek kialakítására vonatkozóan.
- védett természeti területeken, a Natura 2000 területeken, az ökológiai hálózati magterületén és ökológiai folyosó területén, egyedi tájérték, valamint a tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területeken reklámhordozó és reklám – jogszabályban meghatározott kivétellel – nem helyezhető el.

• TERMÉSZETI KÖRNYEZETBEN

- vegyes beépített (zártkertes, ipari terület, tanya)**
- min. 2500m²-től lakóépület is építhető
- Beépítettség: szabadonálló, oldalhatáronálló
- Homlokzatmagasság: min. 2,5m, max. 3,0 m ipari, gazdasági épületeknél egyedi elbírálás szerint
- zártkert Tetőhajlásszög 30-45 fok
- Tetőforma: nyereg és egyszerű
- csapott tető, egyedi elbírálással telepszerűen zöldtető
- Tetőanyaga: cserép, terakotta színekkel
- Telepítés: igazodva a környezethez
- Színek: visszafogott világos pasztellszínek,
- zöld, kék szín nem alkalmazható
- homlokzat anyaga: vakolt, tégl, vakolt-tégla, kombináció, fabetétes

A természeti környezet részén az elszórt
hétvégi házas épületek felújítása természetes
anyagok használatával ajánlott.
Megfelelő fásítással, nap elleni árnyékolás
nagy részt természet, növényvilág segítségével.

Környezettudatos építkezés ajánló: Vályog elemes
építési rendszer. Földház építés, valamint
szalmaház, ami csak folyamatos kontroll és
állandó ott lakást feltételez, állandó
karbantartással, emberi és házi állatokkal.

• TERMÉSZETI KÖRNYEZETBEN

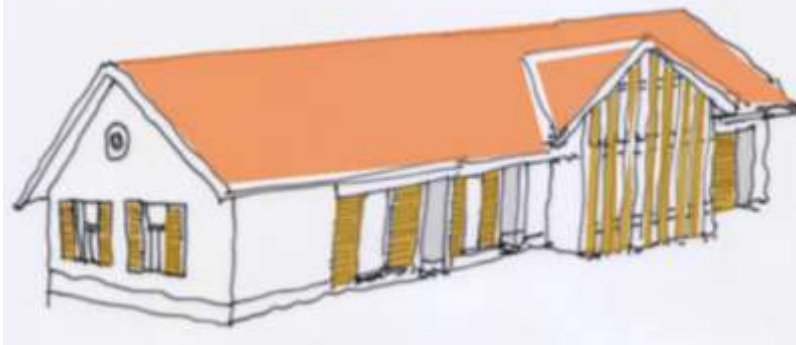
• beépítetlen területen

- min. 2500 m²-től lakóépület is építhető
- Beépítettség: szabadon álló, oldalhatáron álló
- Homlokzat magasság min. 2,5m max: 3,0m (zártkert) egyesi elbírálás szerinti egyéb épületeknél
- Tetőhajlásszög 30-45 fok
- Tetőforma: nyereg és egyszerű
- csapott tető, egyedi elbírálással telepyszerűen zöldtető
- Tetőanyaga: cserép, terakotta színekkel, ipari épületen fém fedés csak szürke szín kék, zöld nem megengedett,
- Telepítés: igazodva a környezethez
- Színek: visszafogott világos pasztellszínek,
- zöld, kék szín nem alkalmazható
- homlokzat anyaga: vakolt, tégl, vakolt-tégla kombináció, fabetétes

- **TERMÉSZETI KÖRNYEZETBEN**
- **vegyes beépített (zártkertes, ipari terület, tanya)**
- min. 2500m²-től lakóépület is építhető
- Beépítettség: szabadonálló, oldalhatáron álló
- Homlokzat magasság min. 2,5m max: 3,0m
- Tetőhajlásszög 30-45 fok
- Tetőforma: nyereg és egyszerű
- csapott tető,
- Tetőanyaga: cserép, terakotta színekkel, nád, szalma, fa
- Telepítés: igazodva a környezethez
- Színek: visszafogott világos pasztellszínek, zöld, kék szín nem alkalmazható
- homlokzat anyaga: vakolt, téglá, vakolt-tégla kombináció, fabetétes, szürke, piros lábazati

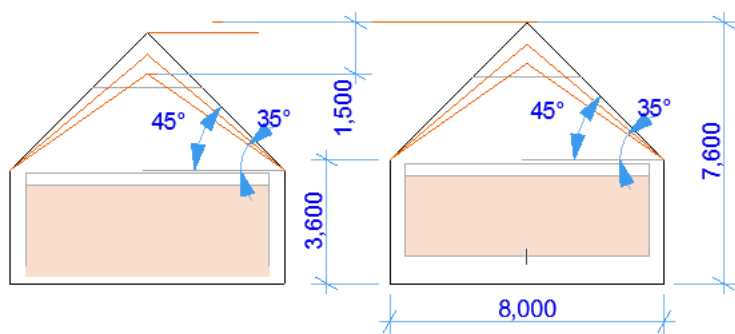
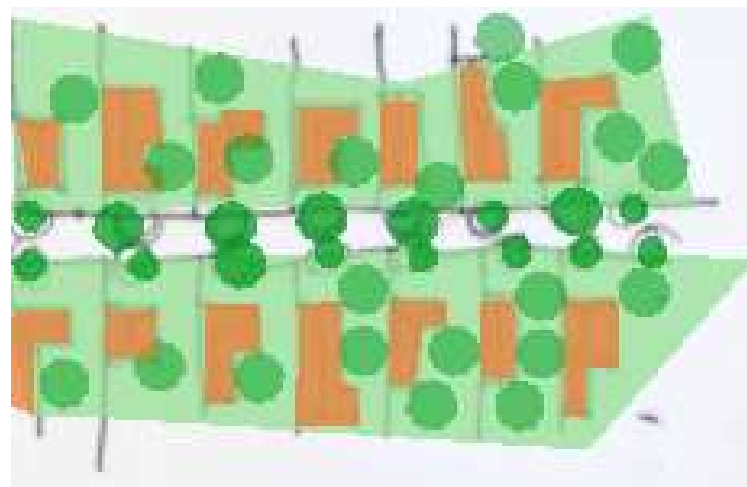
Új épület tervezés tíz parancsolata-26 év távlatában is megfontolandó

1. Mielőtt új épületet tervezel, kétszer is gondold meg, hogy a régit nem lehet-e felhasználni!
2. A tervezéssel építésszt bízzál meg!
3. Ne feledd, hogy az építés közügy is!
4. Próbálj alkalmazkodni a kialakult beépítéshez és utcaképhez!
5. A telek beépítésénél ne csak házban, hanem udvarban és térfalakban is gondolkozzál!
6. Az udvart úgy tervezd, mint a házat: olyan helyiségekről van szó, amely fölül csak a tető hiányzik!
7. Az oldalhatáron álló beépítést ne a szegénység, hanem a józanság és a kulturáltság jelének tekintsd!
8. Használd a hagyományos környezetkultúra elemeit: a tornácot, a falazott kerítést, a tetőfeljárót
9. Az épület homlokzatánál alkalmazd a harmónikus arányrendszer törvényeit!
10. A kevesebb több: az egyszerűség nemessé tesz!

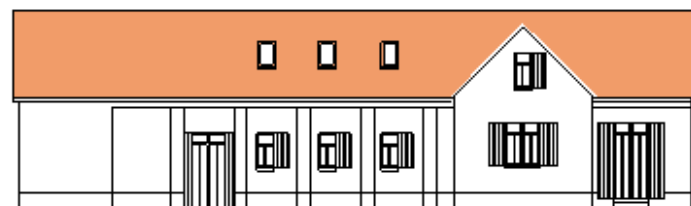
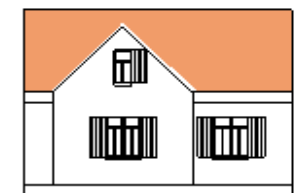
(dr. Meggyesi Tamás, egyetemi tanár / Települési kultúráink c. tanulmány - 1990.)

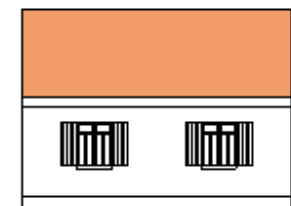
Illeszkedés: Meglévő épületekhez új épületet, vagy új épületek egymás melletti megépítése során az illeszkedés szabályát kell alapul venni. Az utcaképet nem szabad drasztikusan megváltoztatni. Oldalhatáron álló beépítési mód található a legnagyobb számban, jellemzően keskeny telekre. Ezért inkább földszintes, vagy földszint+ tetőteres épület épült, mert a nagy tömege a szomszéd felé nyomasztó lenne. A tetőforma nyeregvetős, meglévő esetén kisebb keresztszárnnyal bővíthető, vagy hosszban kissé nagyobb fesztávval.

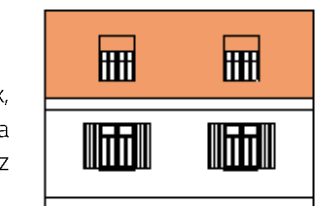
Átalakítás mértéke: mértéke olyan legyen, hogy az épület településképileg értékes részét tiszteletben tartsa. Csak akkora épületet építsünk, és csak akkorára bővítsük, amekkorára feltétlenül szükség van. Gazdaságos, energiatudatos legyen.

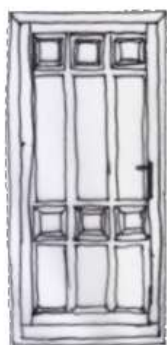
Arányok: A tető-homlokzataránya és a tetőhajlásszög megfelelő megválasztása az épület megjelenését alapvetően meghatározza. Ugyanez az arányosság szükséges a homlokzati nyílászárók elhelyezésénél is.

Tetőtéri ablakok: Az épület elsődleges tetőzete mellett a tetőkibúvók, tetőtéri ablakok másodlagosak. A tető formáját aránytalanná teszik a hosszan elterülő tetőtéri ablakok. Javasolt a tetősíkba helyezett, de az arányos függőleges ablakok is megfelelőek lehetnek.

Nyíláskiosztás, árnyékolás: Átépítés esetén a jellemző ablakosztást, nyílásméretet kell megtartani. Redőny esetén rejtett tokos beépítés javasolt, de leginkább a külső zsalus vagy táblás kialakítással oldjuk meg a nap elleni védelmet. Betekintés elleni védelmet és némi nap elleni védelmet biztosít a belső árnyékoló is.

Nyílászárók színezése: Fa nyílászárók beépítésére kell törekedni! Villa és tanyaépületek felújításánál lehetőleg csak ezeket építsük be, egyéb helyen esetleg minőségi műanyag, alumínium, alumínium-fa szerkezetű is lehet. A napvédelemre, árnyékolásra, szúnyoghálóra gondolni kell a beépítésnél. A külső zsalu, fatáblás felnyíló, oldalra tolódó variációval. A redőny alumínium, fa, műanyag lehet, új beépítés esetén rejtett tokkal kell kialakítani. A fa nyílászárók barna, zöld, szürke és ezek árnyalatai lehetnek, összhangban a homlokzati színnel.

BUSZMEGÁLLÓK

Sok buszmegálló található a településen, a felépítmények nagy része rossz állapotban van. Javasolt takarékos megoldás lehetne a felújításuk. A burkolat visszabontása után új anyagú burkolatot kapna, az alap tartószerkezet újramázolása után. Az új burkolat biztonsági üveg és fa kombinációja lehetne. Új buszmegálló felépítménye szintén a fa, mint természetes anyag lehetne.

IVÓKUTAK A településképi értékhez kapcsolódnak a kék színű ivókutak, melyeket mindenképpen meg kell őrizni.

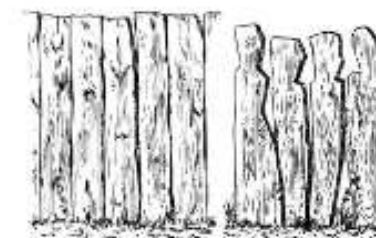
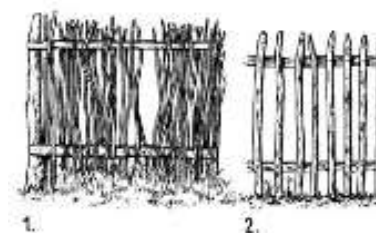
PADOK A kis pad a ház előtt még fellelhető, de a parkoknak a padjai összhangban legyenek a kerékpártárolókkal.

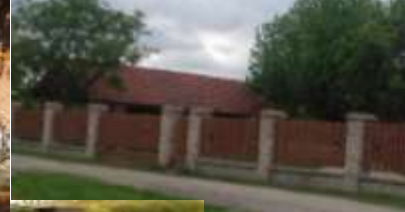
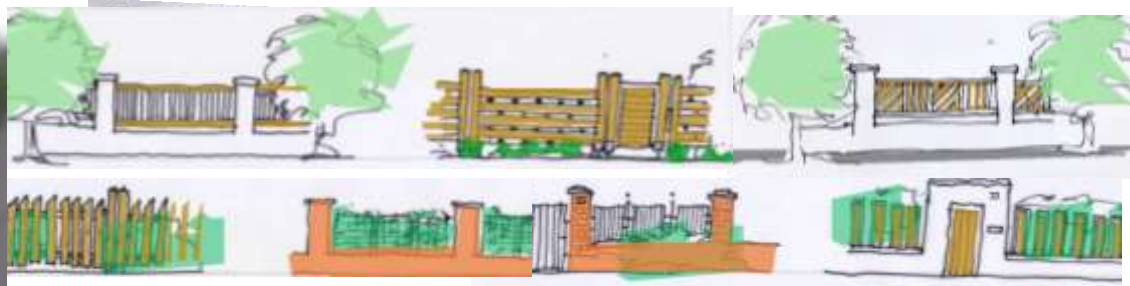
KERÍTÉSEK

Változatos kialakításúak, fa deszkázat, fa lécezés a külterületre jellemzőbb. A belterületen téglapillér között fa deszka, vagy heidekker hálós vagy fémbetétes. Az új közművezetéseknél megjelent a fa vízszintes lécezés.

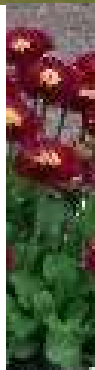
KERÍTÉSEK Javasolt megoldások, anyaghasználatban tégl, pácolt fa.

KERTEK

Változatosak a kertek. Az előkertben díszkertet alakítanak ki a tulajdonosok, virágokkal, díszcserjékkel. A virágoskertek mellett a konyhakertek is megtalálhatóak a hátsó kertekben. A fűszerkertek is kezdenek megjelenni. A közterületet a telkek előtt gondozzák, fásítással, vagy cserjékkel, virágokkal ültetik be. A tanyákra jellemző belső nagy udvaron még áll az öreg eperfa, de az épületek tövében nem maradnak el a virágok.

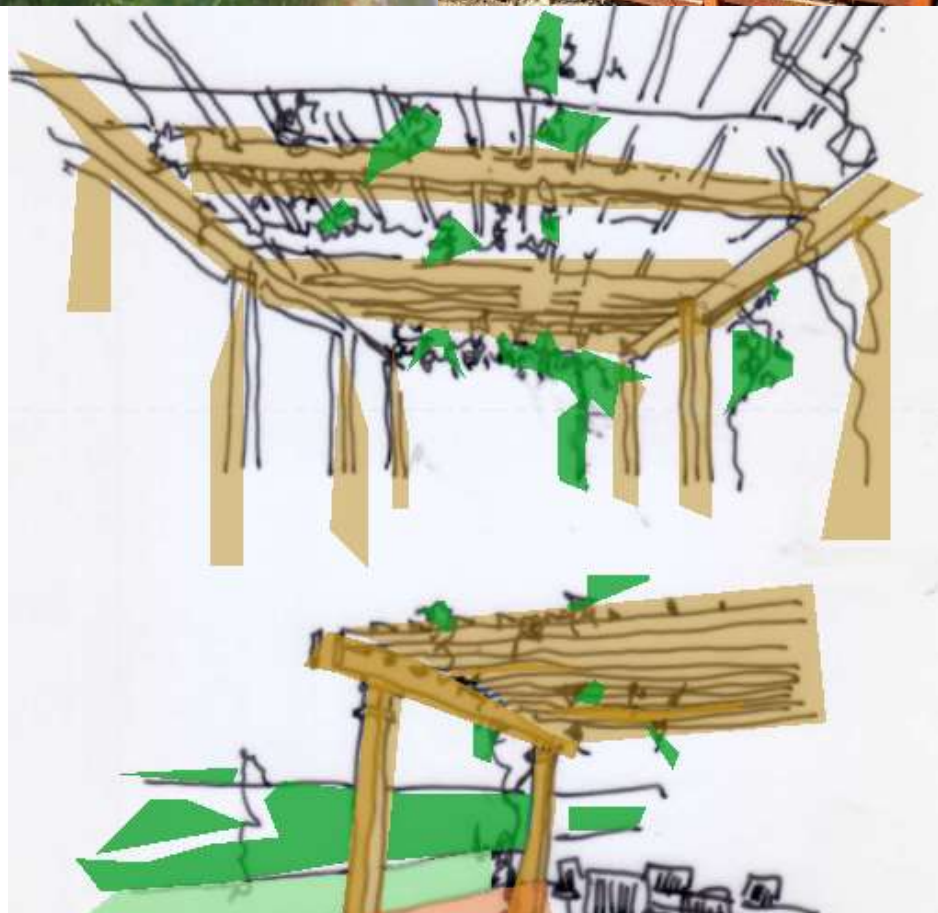
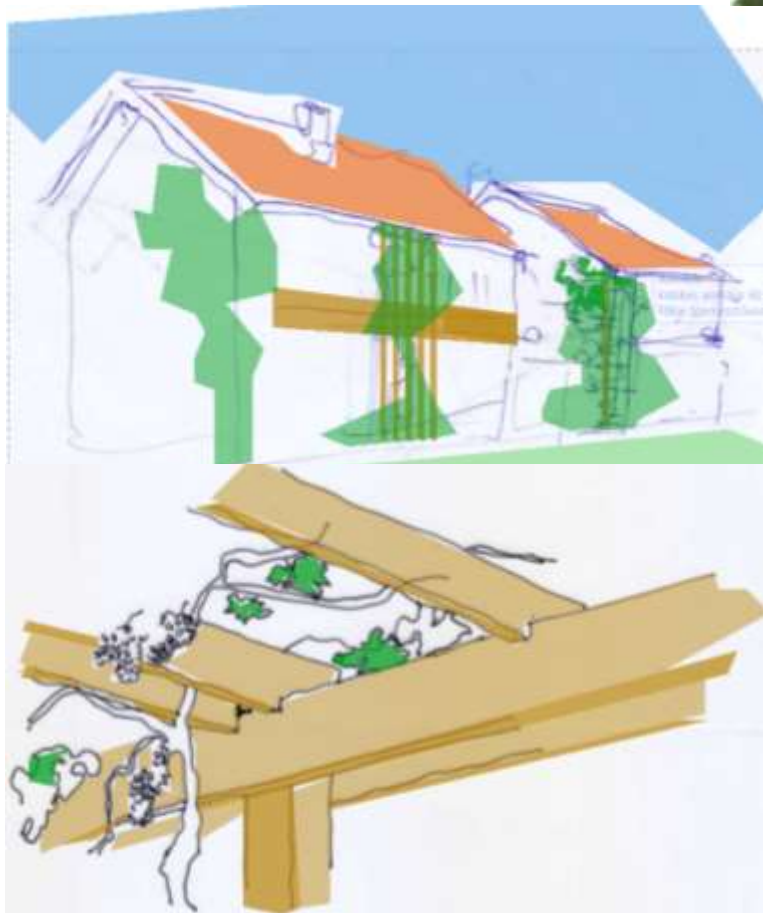

ERKÉLYEK, TORNÁCOK

Régi a villák esetében több szép példát találunk nyitott vagy zárt tornácokra.

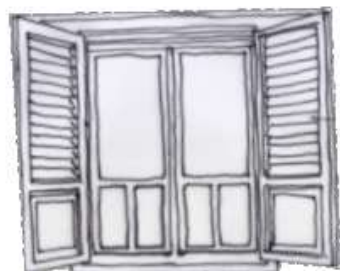

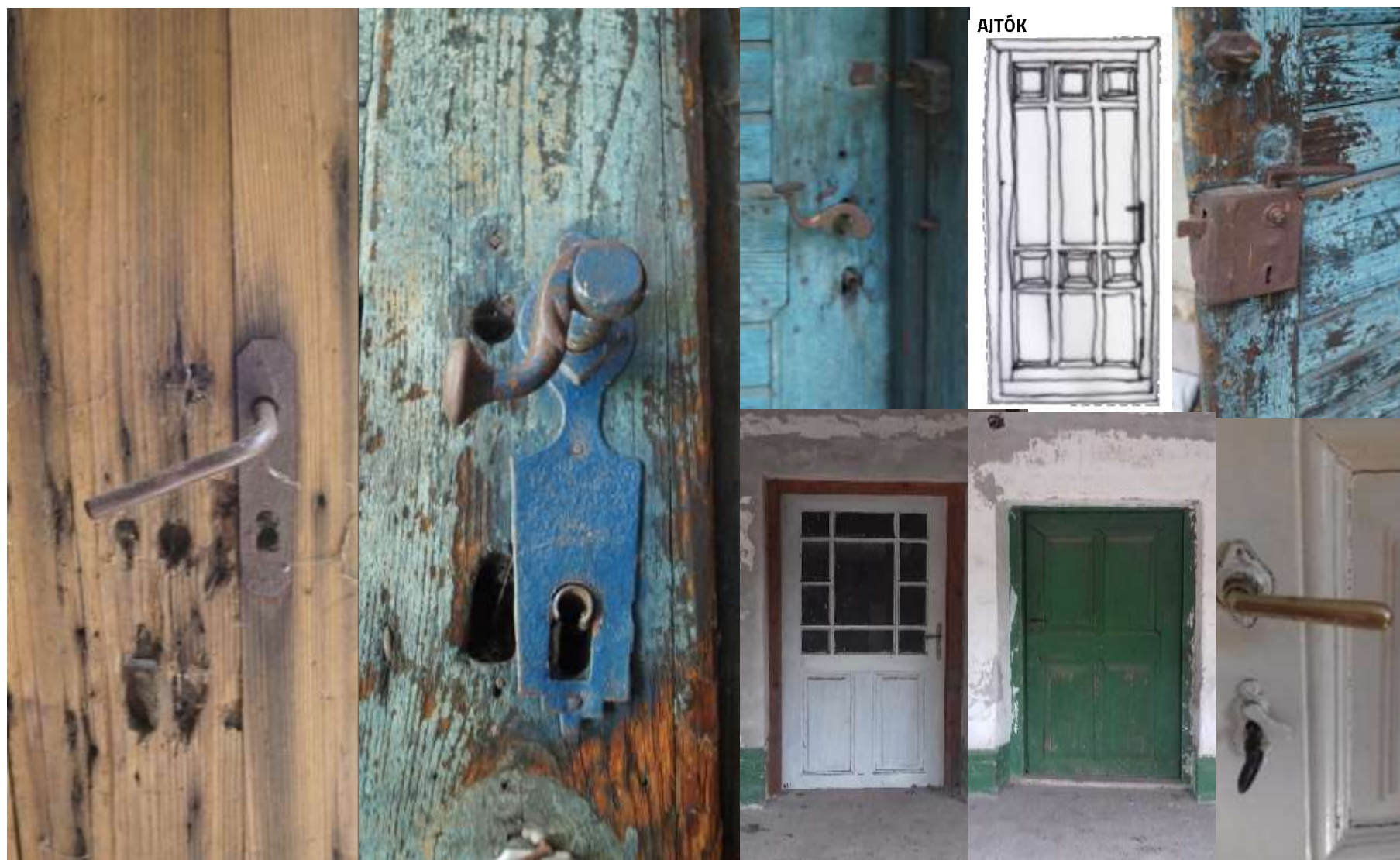
Javasolt pergolák, szőlőlugasok, teraszok, kerti komposztálók létrehozása.

ABLAKOK

Régi épületek ablakait nagyrészt kicserélték. A megmaradt villa ablakok változatos formavilággal készültek, egy részük szerencsésen megmaradt. Új ablakok arányos elhelyezkedése a homlokzaton – elszórta található jó példa erre.

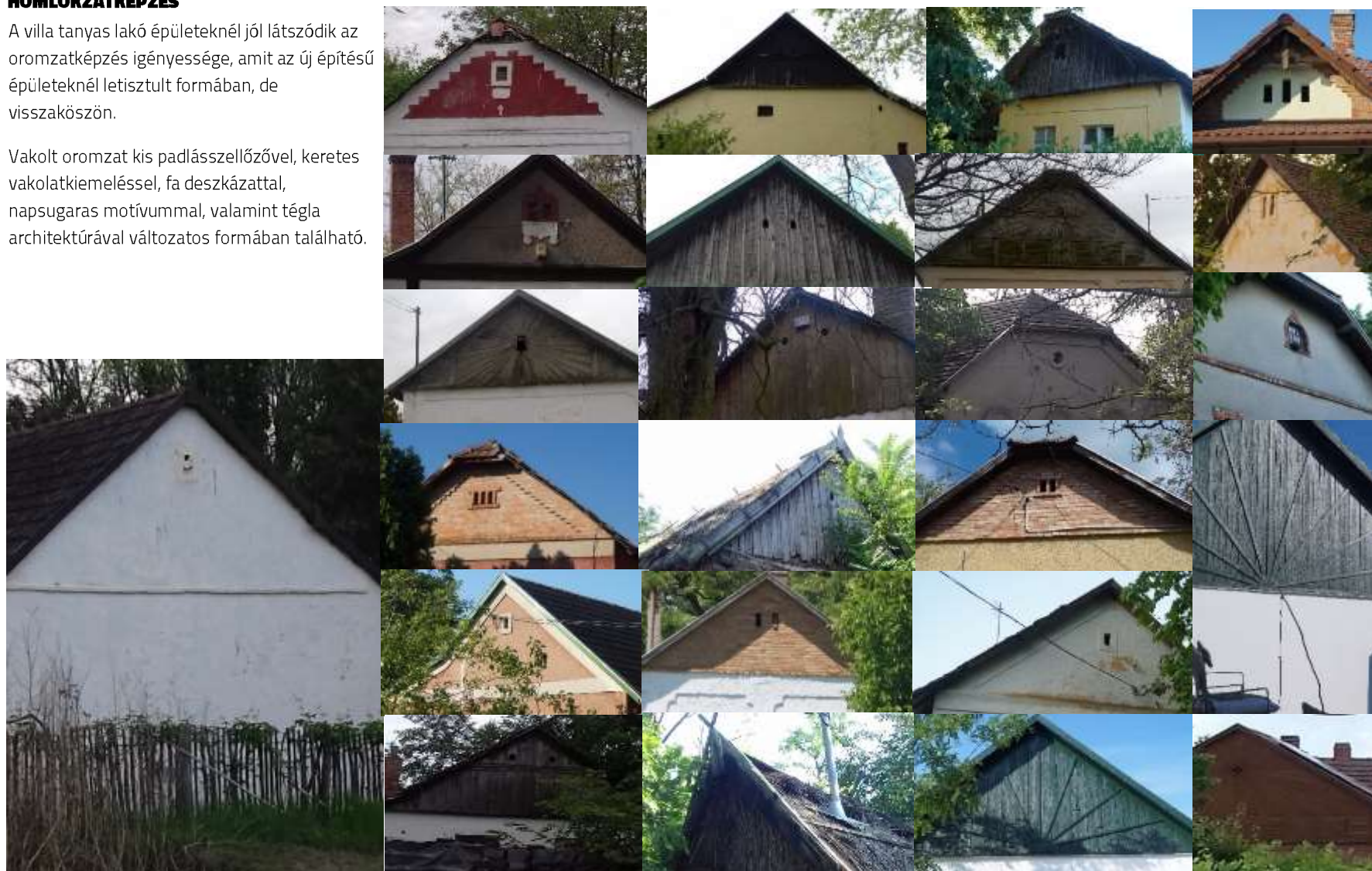

HOMLOKZATKÉPZÉS

A villa tanyas lakó épületeknél jól látszódik az oromzatképzés igényessége, amit az új építésű épületeknél letisztult formában, de visszaköszön.

Vakolt oromzat kis padlásszellőzővel, keretes vakolatkiemeléssel, fa deszkázattal, napsugaras motívummal, valamint téglarchitektúrával változatos formában található.

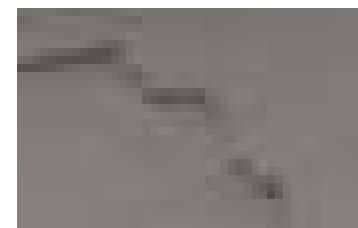
RÉSZLETEK

A téglát, mint szerkezetépítő anyagot alkalmazták az építkezésnél, de vályoggal és vegyesen is építkeztek. Készültek látszó téglából kémények, kerítésoszlopok, díszítő rizalitok, ablakpárkányok is. Az új épületek, épületrészek építése, felújítások során a bontott minőségi anyagokat (égetett téglapadlástégla, épületfa stb.) is felhasználhatjuk.

RÉSZLETEK

Egy-egy finomabb részletet főleg a villaépületeken figyelhetünk meg. Példamutató lehet, ha ezen részleteket és egyéb népi építészeti motívumokat továbbgondolva figyelembe vesszük új házak tervezésénél.

TERMÉSZETKÖZELI TERÜLETRE AJÁNLOTT ÉPÍTŐANYAGOK

Alkalmazott anyagok természetes építőanyagok legyenek: fa, nád, vályog.

Felfedezni a vályog építőanyagot. Meglévő vályogvetőhelyek újrahasznosítása.

72 | MAI PÉLDÁK

Az új épületek szétszórva az üres telkeken épülnek, de jellemző a felújítása egy-egy sátoztetős házának is. Homlokzata téglás és vakolt.

TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSRA AJÁNLÁSOK, JAVASOLT FEJLESZTÉSEK

| 73

7

UTCÁK, TEREK

Fő út Kossuth Lajos utca mellett hársfa és gömb formájú akác. Széles utcák jellemzik a belterületet. 2017 -ben az összes belterületi utca szilárd burkolatot kap. **Kerékpárút ...km** hosszban a Kossuth Lajos utcával párhuzamosan fut. Elnyert pályázattal ez most egy nagyon fontos útvonallal bővül a templomtól a kunhalmon lévő 5-ös út melletti nyomvonalvezetéssel a temetőig Szomszédsgában van a Nemzeti Park bemutatóháza is, ahol elnyert pályázat alapján egy új látogatóközpont kurgán formába öntve fog megépülni.

A kerékpárút teljes kiépítése Szegedig a végcél, vonal vezetése a temetőtől a madárkilátót érintve, majd visszatérve az 5- út mellé.

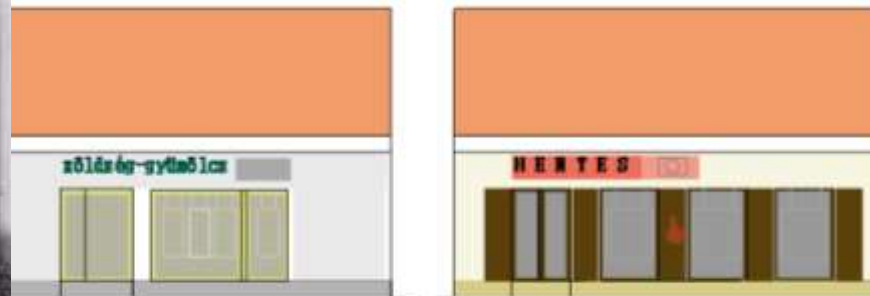
Az utak, utcák melletti fásítást tovább kell folytatni. A kis utcákban a házak előtt a tulajdonos által gondozott gyümölcsfákat (meggy, szilva, dió stb.) vegyesen is telepíthetők.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK ÉPÜLETEKEN

Helyi védelemre javasolt területre, épületre reklámtáblák, címtáblák, cégek építési engedély alapján helyezhetők el, épület díszítő tagozatot nem takarhatnak el. Védett épületen óriás plakát nem helyezhető el.

A cégér egyedi betűvel való kialakítása javasolt, a kirakatban befüggesztett táblák elhelyezése a legmegfelelőbb.

A klímát a cégérhez igazítsuk, ahhoz elhelyezhető, mögé elrejtendő.

A cégér méretét a homlokzat méretével, nyílászárójával összehangoltan ajánlott kialakítani.

Egyszerű, egyértelmű, rendezett cégér ajánlott. A kirakat, bejárat kihajtható táblája is lehet ez a felület. Festett betűk arányosan a homlokzaton elhelyezhetők.

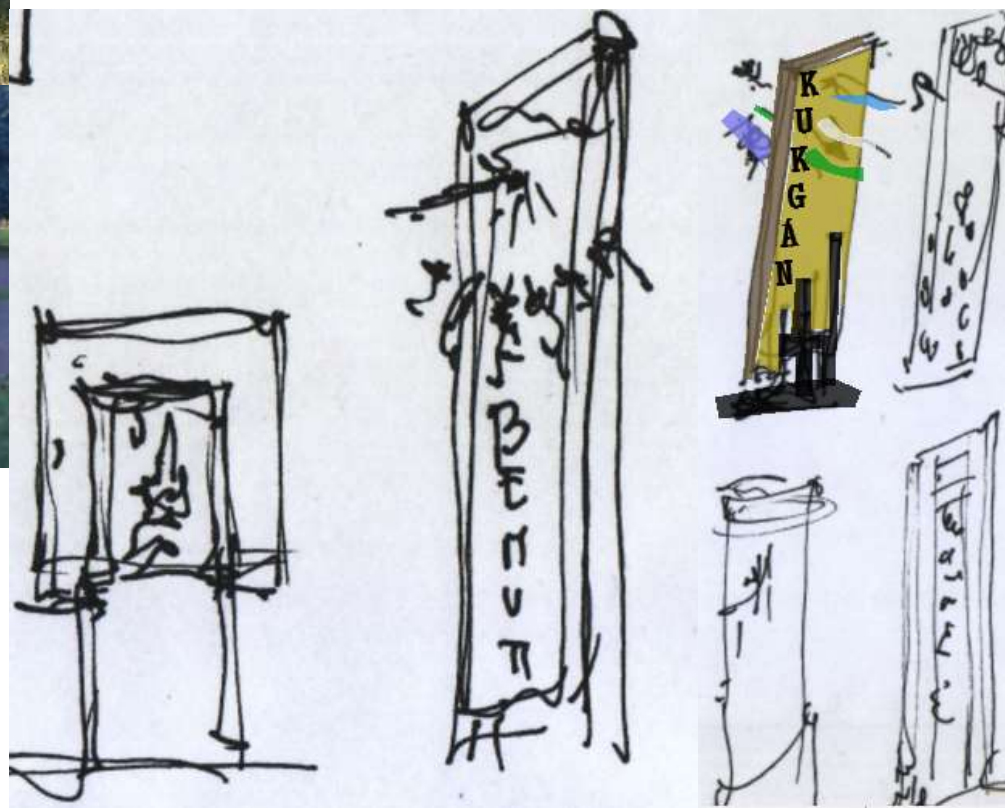

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK KÖZTERÜLETEKEN

Belterületen: Nem igény a nagy reklámfelület, nincs áthaladó forgalom és olyan szolgáltató sincs, aki igényelné ezt.

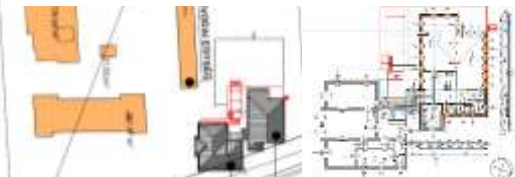
Külterületen:

Biztosítva van az újság, újságláda, postai szolgálat részére postaláda, a hirdetmények részére hirdetőtábla, amit a lakosság kérésére lehet bővíteni, esetleg a buszmegállók is fel lehet használni erre a célra.

4. Az Önkormányzat pályázaton elnyerte a lehetőséget a belterületen lévő óvoda bővítésére

AKTUÁLIS FEJLESZTÉSEK, ELKÉPZELÉSEK 2. Javaslat Fodor tanya -gazdálkodás-bemutató tanya.

1.

Az Önkormányzat pályázaton megnyerte a lehetőséget kerékpárút kiépítésére, a Templomtól az 5-ös úti körforgalmon át a temetőig, így biztosíthatja a biztonságos megközelítést a lakosok számára.

2.

A további elképzelések, hogy a temetőhöz közeli önkormányzati tulajdonban lévő Fodor tanyát a hozzátartozó földterülettel együtt kialakítsák bemutatóháznak. Helyi növényfajtákkal génbankot lehetne létrehozni, valamint bemutató kertészetet, metszés bemutatóval, szüreteléssel.

Pince bérelhető borkészítéssel, tárolásra alkalmas az épület. Gyümölcsfa metszés, szemzés, ivólék készítés, lekvárfőzés, gondozás. Előadóterem is kialakítható a fő épületben, helytörténeti kiállítással együtt.

3.

Jelenleg tervezés alatt van a Tisza-völgyi Bemutatóház területére egy új látogató központ.

Kurgán formavilágot idéző tervét Schulcz Péter építészmérnök készíti.

Az út mellett hirdetőoszlop jelezhetné a két látványosság könnyebb észrevehetőségét. A temető megközelítése is nehezen észlelhető, javasolt egy nagy fakereszt elhelyezése.

3. Kurgán látogató központ

4. Vasútállomás méltó visszaállítása lenne a legfontosabb feladat, sajnos sokat ront a jelenlegi kinézete az arculatképben.

Szatymaz vasútállomását az Osztrák-Magyar Államvasút Társaság építette 1854-ben már a Félégyháza-Szeged közti próbautazásnált állt, egészen a 1970-es évek végéig régi formájában.

Reménykedjünk, hogy a MÁV számára is egy jó kihívás lehetne! Itt lehet jelenleg a kék túra pecsétjét megkapni. A felújítás területet biztosíthatna egy netes kávézónak, vagy a helyi, itt született művészek számára időszaki kiállítóternek.

**A GAZDASÁGI ISKOLA UDVARÁN
LÉVŐ SZŐKŐKÚT FELÚJÍTÁSA
JAVASOLT.**

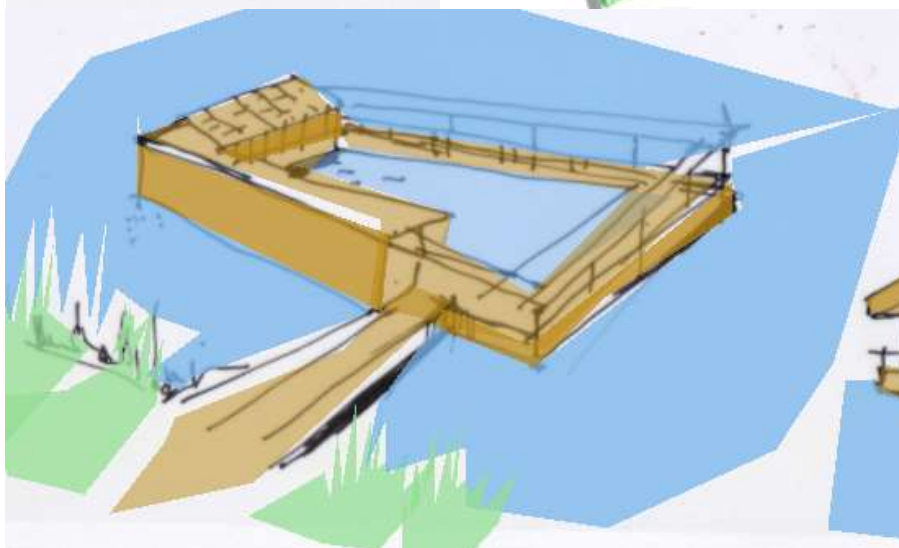

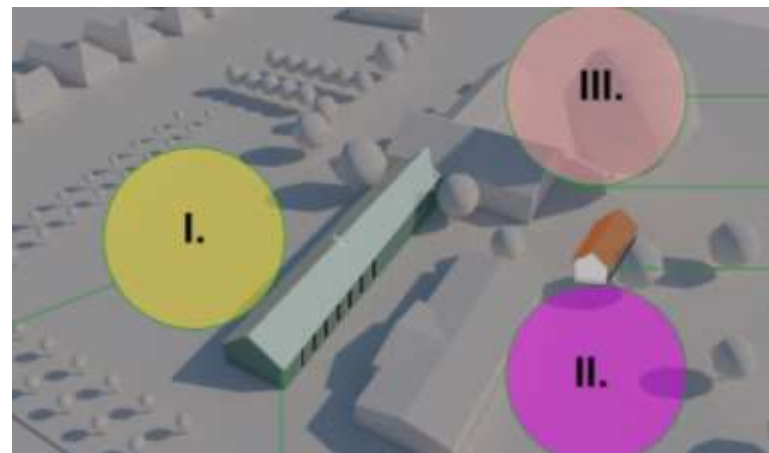
**FELTÁRÁSA JAVASOLT AZ ELSŐ
ARTÉZI KÚTNAK, A BARCSAY
KÁROLY VILLÁNÁL.**

Hosszútávon a homokbánya területére

javaslat: a vízre helyezett úszóstranddal, úszóházakkal szabadidőközpontot lehetne kialakítani, csónakázási lehetőséggel. A horgászoknak is a nagy terület adna megfelelő helyet.

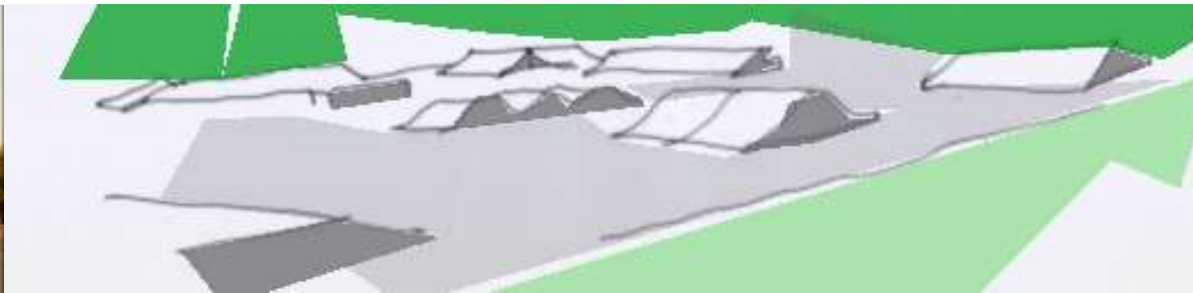
1. Területre javaslat

I. rész Művelődési ház bővítése keresztszárnyal, kávéházi funkcióval, kisebb előadóteremmel, konditeremmel, parkra néző fedett terasszal. Vásárolásra is lehetne hasznosítani

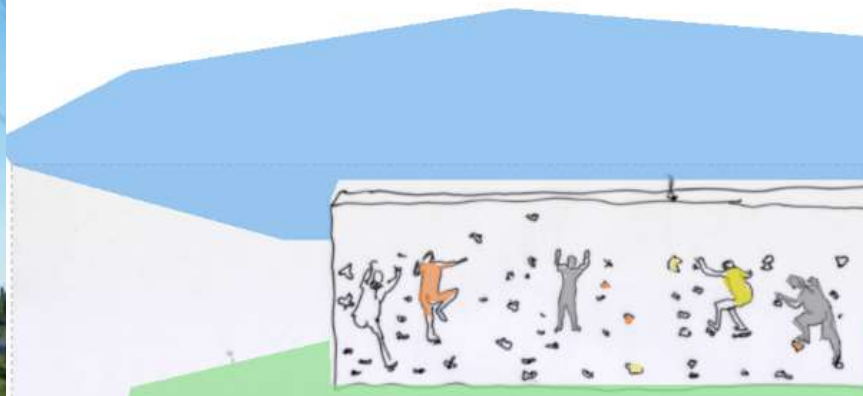
II. rész parkrészben felnőtt játszótér, futópálya, Kneip-terület kialakítással, télen jégpálya, nyáron labdajáték (pl. tollaslabda). Elképzelhető, hogy erre is bővíülhetne a művelősi ház, fedett résszel ide kerülne a konditerem.

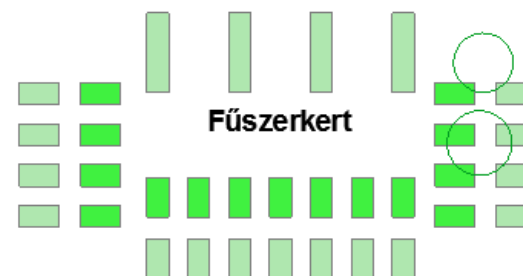
III. rész kreatív terület skanzen jellegű, meglévő gyerek játszótérrel, közösségi épülettel.

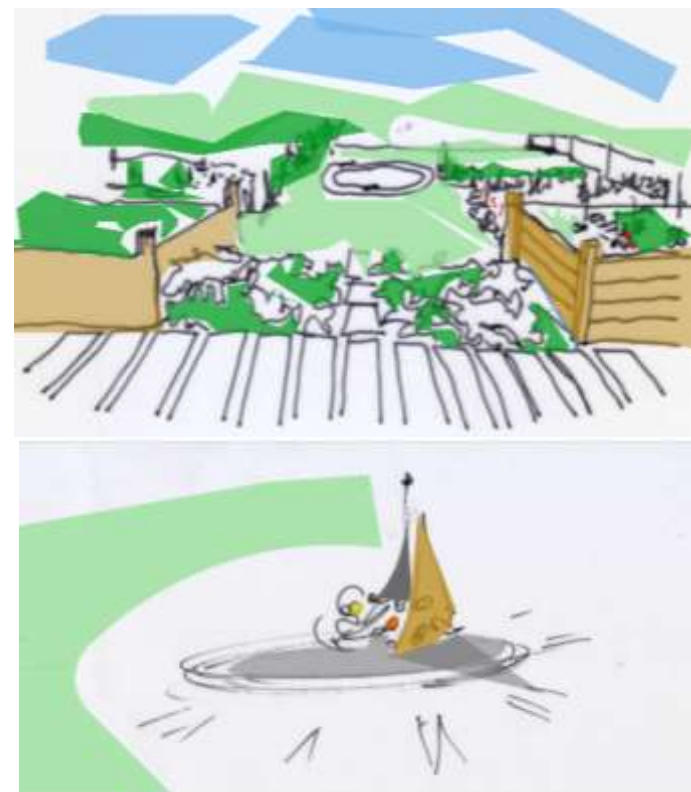

2. Területre (Víztorony környéke) javaslat, jelenleg egy nagy füves terület, aminek a szélét fásítani szükséges. Kerttervben meghatározott részen gördeszka pálya, kreszpálya vagy falmászó alakítható ki. Uszoda vagy judo elhelyezésének is egyik lehetséges területe lehetne. Nagyobb vásározási területnek is lehet hasznosítani.

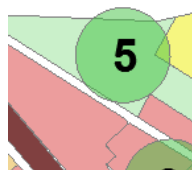
3. Területre javaslat: A Templom Ligetbe a szatymazi Szent Gellért ereklye tiszteletére díszkutat, napórát, vagy kerti építményt lehetne elhelyezni, ami alatt az egyházi énekkar vagy zenekar énekelne, zenélne. A parókiához tartozó nagy területű kertrészben létre lehetne hozni egy bemutatató fűszerkertet, aminek gondozását az egyházi kezelés alá kerülő tanulók feladata lehetne.

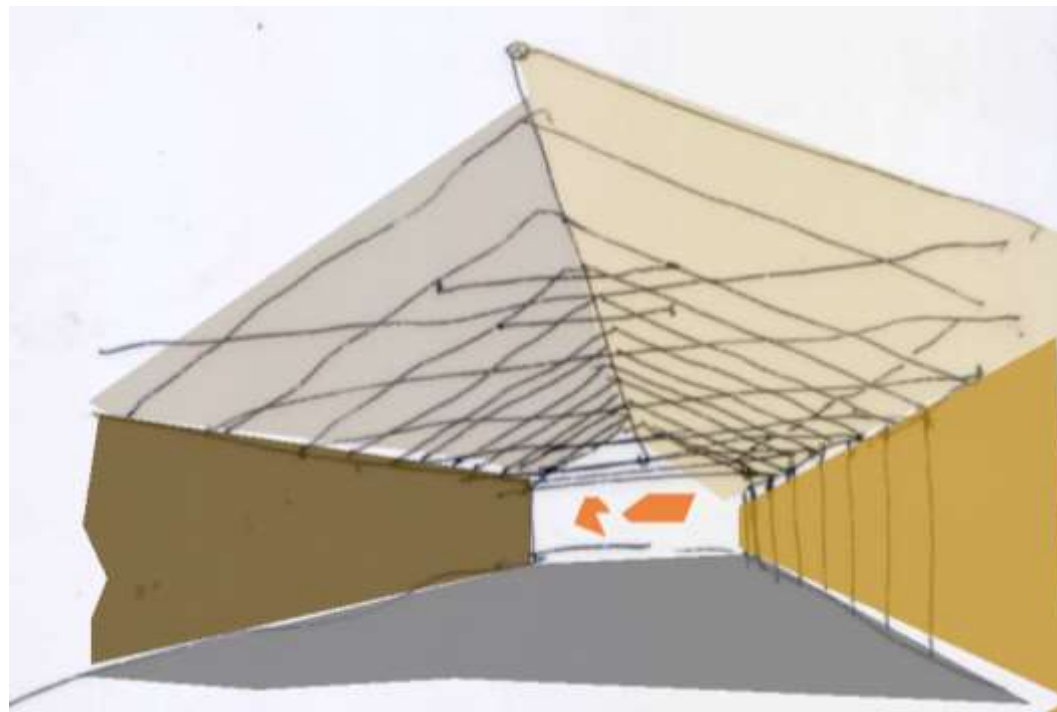
4. Területre javaslat: Neszűrjhegyi iskolában nyári és téli estéken előadássorozat, valamint a nagy számú tanyasi iskolákban tanult diákok körét kialakítani. Állandó és/vagy időszakos kiállítások kialakítása. Alkalmas lehetne a mögötte lévő terület, természetbe illő kis kertrésszel rendelkező átmeneti lakások kialakítására fiatalok és idősek részére igény szerint. Az idősek részére a gondozási központ területén vagy környezetében szükséges lenne átmeneti lakrészek kialakítása. Az iskolával szembeni sarkon van a külön épületben valamikor bognárműhelyként funkcionáló kis épület, amiben lehetne egy kis állandó kiállítást berendezni a falu egykori kis műhelyeit, mesterségeit is bemutatva, rajzokon, fotókon keresztül.

5. Területre javaslat:

A kis erdő szélén lévő kiépített nyári táborozási terület van, ahol szálláshely, nagy fedett előadóter, épített medence, természetes vízfelület biztosítja a kikapcsolódást, további funkciókkal lehetne kiegészíteni: madártanösvény madáretetőkkal, a csatorna part vízi világának bemutatása, nyári táborozási lehetőséget adva egyéb (pl. judo) sportoknak is.

IMPRESSZUM

SZATYMAZ KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZAT 6763 Szatymaz, Kossuth utca 30.

Szatymaz honlapcíme: www.szatymaz.hu

Szatymaz emailcíme: polgarmesterihivatal@szatymaz.hu

Telefon: +36 62-583-560

Polgármester: Barna Károly

Polgármester emailcíme: polgarmester@szatymaz.hu

Megbízott főpítész: Szász Mária

főépítész emailcíme: szaszhaz@gmail.com

Szerkesztette, összeállította: Szász Mária okl. építésmérnök, vezető tervező, Várkonyi Gábor településtervező

Fotókat készítette: Szász Mária, Mizser Csongor, Hamar Ilona, Iskolai fotópályázaton indultak: , Lecsuk Ildikó, Monostori László, Ágoston Erika

Grafika: Szász Mária, Székely Dorottya

Összesen 1700 db fotó készült, ebből lett válogatva

Adatszolgáltatás: KNPI, Örökségvédelmi osztály,

Felhasznált irodalom: www.sulinet.hu, *Szatymaz földje és népe* kötet(monográfia)2002 kiadta Szatymaz Község Önkormányzata, Szatymazi újságban megjelent Pálmai József, Dr.

Homoki Nagy István filmje a Fehér-tóról (1951), Takács István – 2007. – www.szineszkonvvtar.hu írásai, Net-en talált írások, Huszka Lajos, Tanya kollégium 2002-2003 Dr.

Csatári Bálint és Kiss Attila, Fodor Ferenc A fa és az ember a Duna Tisza közti homokhátságon.

Önkormányzat részéről: Barna Károly polgármester, dr. Makay Enikő jegyző, Szabados László, Csányi Imre, Kőszóné Molnár Cecília, Csepregi- Aklan Anikó, Kálmán József

Művelődésház igazgató

Konzultáció: Pálmai József

Felhasznált anyag: TAK minta gyűjtemény

Szerkesztés lezárása:2017 augusztus

